

Mare

‘Niet te doen als ik Nederlands zing’

Pagina 11

De nieuwe generatie activisten: ‘Jij ziet overal mensen, ik dode dieren’

Pagina 3

Klimaatverandering versterkt het jihadisme in de Sahel-landen

Pagina 6

Brexit-stress onder academici: ‘Ik schaam me om Brit te zijn’

Pagina 9

‘Je kan niet zeggen: je moet meer gaan pijpen’

Journalisten doken afgelopen week op het onderzoek van Tess Meuleman van het Leids Universitair Medisch Centrum. Zij en haar collega's publiceerden een artikel waarin ze een mogelijk verband aantonen tussen herhaalde miskramen en orale seks.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Meuleman wil graag iets nuanceren, vooral tegenover haar patiëntengroep – vrouwen met herhaalde miskramen. ‘Ik wil echt niet dat zij zich schuldig gaan voelen en denken dat ze niet genoeg aan orale seks hebben gedaan, want dat is heel vaak niet de oorzaak. Miskramen gebeuren gewoon heel veel. Ik denk dat het goed is dat het de aandacht krijgt, en dat het heel relevant onderzoek is, maar dat je niet tegen mensen kan zeggen: je moet meer gaan pijpen.’ Eigenlijk is het verbazingwekkend hoe vaak zwangerschappen goed gaan. Een levend organisme, dat voor de helft uit vreemd lichaamsweefsel bestaat, blijft negen maanden in je zitten en van je voedingsstoffen eten. Normaal is je lichaam niet zo blij met indringers: mensen die een orgaantransplantatie hebben ondergaan, moeten levenslang medicijnen slikken, om te zorgen hun lichaam het nieuwe orgaan niet afstoot.

Van alle zwangerschappen eindigt ongeveer twintig procent in een miskraam, zegt Meuleman. ‘Daarvan is de belangrijkste oorzaak een afwijking aan het vruchtje. Maar als vrouwen herhaalde miskramen hebben, heeft dat vaak een andere onderliggende oorzaak. We hebben vrouwen die drie of meer miskramen kregen onderzocht, en bij 50 procent ligt de oorzaak bij chromosomale afwijkingen, baarmoederafwijkingen, stollingsstoornissen. Bij de andere 50 procent weten we het niet, en denken we dat er iets misgaat in de acceptatie.’

> Verder lezen op pagina 6

Zo ziet een zwart gat eruit

Sterrenkundigen maken de allereerste foto

Ruim een eeuw nadat Albert Einstein het bestaan van zwarte gaten voorspelde, is er nu voor het eerst een gefotografeerd.

DOOR MEL VOET Een wereldwijd netwerk van radiotelescopieën heeft een baanbrekende foto opgeleverd van het supermassieve zwarte gat in het centrum van Messier 87, een sterrenstelsel in het sterrenbeeld Maagd. Uit de foto hebben de sterrenkundigen het zwarte gat en zijn omringende, ultrahete stofschijf gekarakteriseerd. Wetenschappers afkomstig uit veertig landen hebben berekend dat die 6,5 miljard keer zo zwaar is als onze zon, met een doorsnede van 40 miljard kilometer, enkele honderden keren de afstand tussen de zon en ons. Bovendien roteert het hemellichaam met een geweldige snelheid. Zwarte gaten zijn gebieden in het heelal waar de zwaartekracht de

ruimte en tijd zo sterk vervormt, dat niets eraan kan ontsnappen. Omdat ze ontzettend compact en zwaar zijn, verzwellen de bolvormige gaten alle nabijgelegen materie en straling. Het is als een draaikolk vol fuiken: alles valt voortdurend naar binnen, maar terugkeer is onmogelijk. De resultaten zijn het eerste directe bewijs voor het bestaan van zwarte gaten. Sterrenkundigen wisten weliswaar dat die moesten bestaan, maar dat was alleen nog zijdelings bewezen. Desamenwerking van radiotelescopieën op onder meer Hawaï, de Zuidpool en de Sierra Nevada kan deze verwachtingen nu verifiëren. In Chili staat ook een gelieerd observatorium, ALMA. ‘Daarbij is de Leidse Sterrewacht nauw betrokken’, aldus Remo Tilanus, projectmanager van het zogeheten Event Horizon Telescope. Om de huidige foto te kunnen maken, zou eigenlijk een telescoop ter grootte van de aarde nodig zijn. De Event Horizon Telescope kun

je je voorstellen als een verzameling fragmenten van zo’n kolossale radioschotel. Die leverden in het voorjaar van 2017 de eerste stukjes op van een incomplete puzzel. ‘Daarvoor was de ALMA-telescoop essentieel’, vertelt Tilanus. Het internationale team wist mede daaruit een natuurgetrouw beeld te reconstrueren. Pas sinds kort bestaat daarvoor voldoende computerkracht. Met slimme algoritmen kon het team de fotofragmenten van het zwarte gat en de stofschijf aaneenknopen. Een indrukwekkende resolutie was daarvan het resultaat: een foto die je met vergelijkbare scherpheid van de maan maakt, zou Neil Armstrongs eerste voetafdruk waarneembaar maken. In een afgeladen collegezaal van de Sterrewacht, zelfs de gang stond vol, volgden Leidse sterrenkundigen de persconferentie in Brussel waar de ontdekking werd gepresenteerd. Nadat het eerste echte beeld van het zwarte gat was verschenen volgde een warm applaus.

Foto EHT Collaboration

Waar is het geheime document van NSL?

Volgens studentenpartij LVS zou de christelijke studentenvereniging discrimineren op grond van seksuele geaardheid. Een gesprek leverde niets op.

Pagina 4

Meeste proefdieren gebruikt in Leiden

In Nederland zijn in 2017 530.568 dierproeven gedaan, zo’n tachtigduizend meer dan in 2016. Leidse zebra’s maken een flink deel uit van die stijging.

Pagina 4

Conflict over Engels in raad duurt voort

Het college van bestuur weigert nog steeds raadsstukken naar het Engels te vertalen, zodat internationals in de universiteitsraad mee kunnen beslissen.

Pagina 2 en 5

Advies Haagweg: geen studentenhuus

Als Haagweg 47 een studentenhuus wordt, breekt de gemeente haar eigen regels over vercamering, vindt de adviescommissie Bezwaarschriften.

Pagina 5

Bandirah Pagina 12

Difficult, difficult

DOOR BART BRAUN Heb je eindelijk zo'n schaarse student die zich wil inspannen voor de universitaire democratie, is het weer niet goed. De Noor Viktor Blichfeldt (international studies) zit namens de Democratic Students Party in de universiteitsraad. Hij spreekt geen Nederlands, althans niet op een niveau waarop je universitaire medezeggenschap kan bedrijven.

De voertaal aan deze universiteit is Nederlands. Dat wil de universiteit niet alleen zelf, dat is ook verankerd in de onderwijswetgeving. De universiteitsraad vergadert dus in het Nederlands; Blichfeldt heeft hulp van een 'taalbuddy' (een tolk, maar dan goedkoper).

Alleen: die raad vergadert over stukken. Beleidsdocumenten, rapporten, dat soort werk. En die zijn ook in het Nederlands. Blichfeldt kan dus nog steeds zijn raadswerk niet goed uitvoeren. De universiteit heeft echter niet zo'n zin om al dat papierwerk naar het Engels of het Noors te gaan vertalen, alleen voor die ene student.

Als het alleen om Blichfeldt ging, was de oplossing dan ook simpel. Doe hem, als beloning voor zijn inzet, een stoomcursus Nederlands cadeau, en compenseer hem voor eventuele studievertraging. Leg ook meteen een promotieplek voor hem klaar, want iemand die gek genoeg is om én in de universiteitsraad te gaan én vloeiend Nederlands te leren, die kunnen we wel gebruiken.

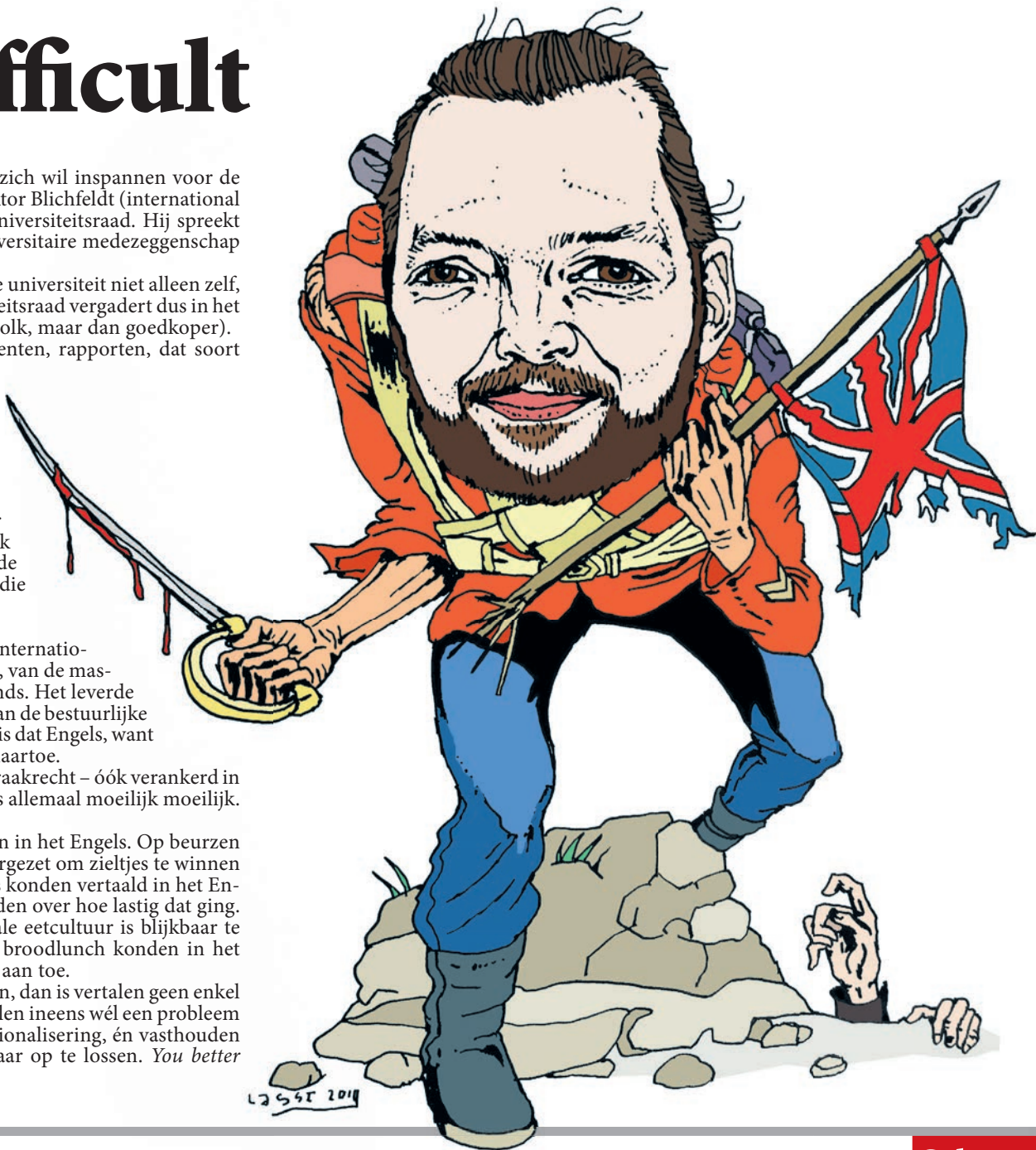
Maar het gaat niet om hem.

De universiteit heeft de afgelopen jaren zwaar ingezet op internationalisering. Engelstalige bachelors trekken volle collegezalen, van de masterstudenten is inmiddels ongeveer een derde niet-Nederlands. Het leverde Leiden miljoenen op. Het Nederlands mag dan de voertaal van de bestuurlijke tak van universiteit zijn, maar voor veel onderzoeksgroepen is dat Engels, want ook de medewerkers komen van over de hele planeet hier naartoe.

En als die mensen dan gebruik willen maken van hun inspraakrecht – óók verankerd in de onderwijswetgeving, per slot van rekening – is het ineens allemaal moeilijk moeilijk. Dan is vertalen ineens duur.

Dat is gek. De voorlichtingsfolders voor studenten konden in het Engels. Op beurzen over de hele wereld worden Engelssprekende studenten neergezet om ziertjes te winnen voor Leiden. De universitaire website is tweetalig, vacatures konden vertaald in het Engels, complete studies idem dito, ook als de docenten klaagden over hoe lastig dat ging. Het aanbod in de kantines afstemmen op een internationale eetcultuur is blijkbaar te ingewikkeld, maar de bordjes bij de poepsaaie Hollandse broodlunch konden in het Engels, tot aan de kipcorns ('*crispy minced chicken hotdog*') aan toe.

Oftewel: als de buitenlanders geld of arbeid komen brengen, dan is vertalen geen enkel probleem. Dat maakt het wat lastig om te verkopen dat vertalen ineens wél een probleem is op andere momenten. Haags beleid eist én meer internationalisering, én vasthouden aan de Nederlandse taal. De universiteiten hebben het maar op te lossen. *You better stand, there's no turning back.*

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15.000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mel Voet (stagiair) m.voet@gmail.com
Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Vera Arntzen · Femke Blommaert · Holger Gzella · Tim Hoffman · Anne Kamsteeg · Marit de Roij · Benjamin Sprecher
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving marcel van den berg joostmarcellis.nl
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel (vice-voorzitter) · Dagmar Brouwer · Prof. dr. Willem van der Does · drs. Malou van Hintum · Emilie van Kinschot · Thomas van Klaveren · Nathan Oosthoek · Frank Rensen · dr. Alexander Pleijter · Maarten Jesse Pot
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl.
Studenten betalen €25
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Beoordelingen

Volgens de *Codex Justinianus* verdient iedere atleet die bij drie wedstrijden terecht, zonder omkoping, bekroond wordt, vrijstelling van burgerlijke plichten. Middeleeuwse juristen wilden deze verordening op geleerden toepassen: die moesten zich immers eerst gedurende hun studie bewijzen tegenover hun leermeesters, nadien bij examens voor de faculteit en uiteindelijk door een openbare disputatie bij heel het academische publiek; ergo zouden ze de status van veelvoudig overwinnaar moeten krijgen.

Dat is nu relevanter dan ooit. Er bestaat geen ander beroep dat dermate onderworpen is aan beoordelingen, en er komen er steeds meer bij – aanvankelijk tentamens, later de keuring van geschreven werk, tot iemands pensioen daarnaast evaluaties door studenten, door talloze adviescommissies en door zogenaamde 'leidinggevers'.

Het nut van deze afzonderlijke waardekeuringen verschilt nogal, cumulatief is het inmiddels zo volstrekt doorgeklagen dat er een einde aan móét komen. Tentamencijfers zijn nog het zinvolste element, al was ook het invoeren daarvan geenszins vanzelfsprekend. Toen men in Ingolstadt, de avant-gardistische voorouder van de huidige Universiteit München, na 1476 begon te experimenteren met een rangschikking van studenten op academische prestatie, ontketende dat bij een hertogelijk instellingstoets in 1497 een fel debat. Er zijn notulen bewaard gebleven: tegenstanders van het nieuwe principe opperden dat dit slechts corruptie en voortrekkerij bevorderde, terwijl de traditionele criteria, stand en anciënniteit, altijd volkomen objectief waren.

Dat is ontegenzeggelijk juist, maar doorgaans hoge cijfers – althans in serieuze vakken zoals wiskunde en Grieks – door de jaren heen en in verschillende omstandigheden geven wel degelijk een betrouwbaar beeld van iemands academische capaciteiten. Niets mis mee.

Bij de volgende ronde van het controlecircus tiert de willekeur, want hier lopen niveau en relevantie van de taxatie erg uiteen. Ik heb via officiële evaluatieformulieren weliswaar ook bruikbaar commentaar gekregen, zoals: 'Meneer Gzella moet meer lichte pakken dragen, omdat die hem beter staan.' Met een fatsoenlijk inclusiviteitsbeleid had de universiteit mijn slachtofferschap van de *female gaze* (het was een meisjeshandschrift) vast met een waardebon van een acceptabele kleermaker gecompenseerd.

Maar de deugdelijkheid van colleges en docenten maakt voor de bepalende factoren – breed, goedkoop, modieus –

toch niet uit; voordat een vak na een aantal keren bijschaven soepel loopt, wordt het uit het programma geschrapt. Een kritische blik bij een visitatie eens in de zes jaar zou volstaan, *midterms* zijn overbodig.

Hetzelfde geldt voor *peer reviews*, waarvoor ook bij mij om de paar weken twee, drie verzoeken terechtkomen. Natuurlijk voldoet lang niet elk gepruts ter aandikking van loopbaanrelevante publicatielijsten aan de inhoudelijke vereisten. Als auteur heb ik echter zelf weleens meer tijd besteed aan de weerlegging van een halfdementerende referent, die een hele stapel literatuur over een totaal ander onderwerp behandeld wilde zien, dan aan het artikel zelf.

Omgekeerd belandde ooit een flutstuk ter evaluatie bij mij waarin keiharde, voor iedereen toegankelijke feiten, die de voorgestelde 'innovatieve' hypothese onmiddellijk weerlegden, verzwegen werden. Voor de toenmalige *editor-in-chief* was dat geen bezwaar, omdat hij de schrijver 'zo'n leuke meid' (zo letterlijk in zijn e-mail) vond, die een A-publicatie 'goed kon gebruiken'. Beslissend voor het succes van tijdschriften en monografieënreeksen is een kordaat *editorial board* met oog voor kwaliteit, dat verantwoordelijkheid neemt, dan kan de inschatting door derden veel minder omslachtig. Ik zit er zelf in meerdere, dit werkt opperbest.

Wat nochtans terstond afgeschaft moet worden, zijn de jaarlijkse beoordelingen in functioneringsgesprekken. Hoge scores waren een waardeloos douceurtje bij gebrek aan vormen van erkenning die wel iets kosten, nu zijn ze helemaal onwenselijk, om elke schijn van aanspraak op beloning te vermijden; lage fungeren enkel als drukmiddel, of om een rekening te vereffenen als een rancuneus baasje de inhoudelijke discussie niet aankan, en worden nog na jaren aangevoerd om bij een onvoldoende gun-factor een verdiende bevordering te torpederen.

Een onrechtmatig dossier, dat opgebouwd werd door opzettelijk alleen negatieve feedback te verzamelen, kan via een beroepsprocedure opgeschoond en de beoordelingscyclus herstart worden. Maar geen score zal ooit vertroebeld oordeelsvermogen vervangen of überhaupt enig positief effect hebben. Het is beter om de voor iedereen tijdrovende en frustrerende 'Resultaat&Ontwikkelings'-troep gewoon op te heffen.

HOLGER GZELLA is hoogleraar Hebreeuwse en Aramese taal- en letterkunde

Column

Achtergrond

Filosofiestudenten Tamar Tros (links) en Tobias den Haan: 'Ook voor eieren en melk sterven dieren.' Foto Taco van der Eb

Alleen maar dode dieren

Nieuwe activisten strijden tegen dierenleed en klimaatapathie

De gemaskerde activisten van Anonymous for the Voiceless tonen gruwelbeelden uit slachthuizen en de bio-industrie aan winkelend publiek. Hun doel: 'Alle gebruik van dieren stoppen.'

DOOR BART BRAUN EN SUSAN WIGHERS 'Mama, ik vind die mensen een beetje eng,' zegt een meisje van een jaar of zes. Ze kruipt dicht tegen haar moeder aan. Ook de volwassenen zijn er niet helemaal gerust op, zo'n kluitje van in het zwart gehulde mensen met maskers van de terroristische bommenlegger Guy Fawkes. 'Je mag ook geen helm op in 't openbaar', zeggen ze hardop.

Het grootste gedeelte van het winkelend publiek in de Haarlemmerstraat loopt zaterdag dan ook met een boogje om de activisten van Anonymous for the Voiceless heen. 'Die mensen hebben enge filmpjes,' zegt een moeder, na een snelle blik op de schermpjes die de gemaskerde mensen omhoog houden. Te zien: een duidelijk gestrest varken dat in een stang blijft hap-pen. Een schaap in een slachthuis dat probeert te vluchten, maar toch spartelend aan haar achterpoten wordt opgehangen. Een lopende band met een eindeloze hoeveelheid jonge kuikentjes die de hakselaar in gaan.

'Dit is geen exces. Dit is niet in een raar exotisch buitenland. Dit is

de alledaagse Nederlandse praktijk,' legt organisator Lea Goodett uit aan een koppel dat wel blijft staan. De 'Cube of Truth' van gemaskerde schermhouders wordt omsingeld door actievoerders die de maskertjes om hun bovenarmen dragen. Wie belangstelling toont voor de beelden, wordt aangesproken.

Een blond meisje met een beugel vertelt dat ze op het nieuws had gezien hoe varkens levend werden gekookt in een slachthuis, en dat ze toen moest huilen. Maar ja, haar ouders willen vlees eten. 'Ik heb een kaartje voor je,' krijgt ze te horen. 'Met een veggie challenge, die je samen met je ouders kan doen. Als je alleen maar zegt "wil ik niet", roep je weerstand op, maar zo maak je er

iets positiefs van.'

Voor filosofiestudent Tobias den Haan is het de eerste keer dat hij meedoet met zo'n actie. Hij is er om het publiek aan te spreken: 'Als mensen een reactie geven op de beelden gaan we er even over praten. Ze komen nog best vaak op ons af. En alleen dan spreken we ze aan, we trekken niemand aan zijn jasje ofzo.'

De zwarte kleding en maskers moeten benadrukken dat het uitsluitend om de beelden gaat, en niet om de mensen, legt hij uit. 'Zo kunnen ze ook ongestoord naar de beelden kijken. Iemand houdt dat scherm vast, dus anders voel je je misschien bekeken als je dichtbij komt staan.' Goodett: 'Het werkt

wel, als ik zie hoeveel mooie gesprekken er ontstaan. Als je hier als een *Plain Jane* gaat staan, val je ook niet op.'

Den Haan praat met voorbijgangers over de omstandigheden in slachthuizen - 'die dieren ruiken de dood, dus ze weten dat er iets mis is' - en over zijn veganistische levensstijl. 'Mensen zijn verrast. Ze weten er meestal wel van, maar om het echt te zien, dat is heel wat anders,' zegt studiegenoot Tamar Tros (19), die ook voor het eerst meedoet. 'Zelf kom ik uit Friesland, dus ik heb genoeg boerderijen gezien. Het is niet overal zo erg als op de beelden, maar toch worden ook die dieren gebruikt. Daar draait het om: hoe wij als mensen met dieren omgaan.'

Stuiten ze nooit op weerstand? Den Haan: 'Een oudere man liep zwaaiend met een net gekochte fazant langs, maar daar trek ik me niet zoveel van aan.' Hij haalt er glimlachend de schouders over op.

Tros: 'We proberen ook niet te overtuigen, maar te informeren. En het is vreedzaam. Ik zou me nooit aansluiten bij activisten die met geweld iets proberen te bereiken.'

Anonymous for the Voiceless ontstond in 2016 in Australië, en telt nu 950 chapters. In Nederland zijn er in dertig steden *cubes* te zien van de organisatie. Het doel? 'Alle gebruik van dieren te stoppen', vat Goodett het samen.

Den Haan: 'Kijk, als je rundvlees eet, is er logischerwijs een koe voor doodgegaan. Maar voor eieren en melk sterven ook dieren. Dat wordt vaak vergeten. We lieten bijvoorbeeld ook een filmpje zien van een kalfje dat wordt weggehaald bij een koe. De moeder is zichtbaar overstuurd, op haar manier aan het huilen. Mensen schrikken daar wel van.'

Goodett: 'Vegetariërs? Daar heb ik niet zoveel aan, eigenlijk. Hooguit als eerste stap. Jij ziet hier mensen lopen, maar ik zie dode dieren. Leren schoenen daar, wol daar, vlees als tussendoortje. Er is zoveel dierenleed, en dat gebeurt omdat mensen hun ogen ervoor sluiten.'

'Ik weet honderd procent zeker dat het probleem allang weg zou zijn als mensen dit soort filmpjes moesten kijken voor ze een aankoop zouden doen. Weet je? Ik ga ook liever televisie kijken op mijn vrije zaterdag. Maar als ik ook maar één iemand kan overtuigen vandaag, was dat het waard. Zonder herrie komt er geen verandering.'

Nog maar twaalf jaar

Ook het Britse *Extinction Rebellion* heeft inmiddels een Leidse branch. 'XR' wil het systeem aankaarten dat achter de klimaatcrisis zit. 'Van overheden, tot de nationale omroep.'

DOOR LAURA OP DE BEKE Sinds afgelopen oktober voert de van oorsprong Britse milieubeweging *Extinction Rebellion* campagne voor een beter klimaatbeleid. Recentelijk schieten er ook in Nederland lokale branches als paddenstoelen uit de grond. Het door studenten opgerichte netwerk in Leiden telt al zo'n honderd online leden.

Gosia Marska (vierdejaars student rechten) is een van de lokale organisatoren. Ze kwam voor het eerst in aanraking met de beweging via vrienden in het Verenigd Koninkrijk.

Voor anderen gaan de wortels van hun klimaatactivisme wat verder terug. Tim (psychologie, blijft het liefst anoniem vanwege zijn werk): 'Mijn familie is altijd al vrij mili-

eubewust geweest. Mijn opa was boswachter, en mijn ouders hebben allebei milieuwetenschappen gestudeerd. Maar mijn ogen gingen pas echt open toen ik voor school een uitstap moest organiseren met als thema duurzaamheid. Sindsdien ben ik vegetariër, en probeer ik mijn ecologische voetafdruk te verkleinen door minder te consumeren.'

Maar met individuele aanpassingen in je dieet en je uitgaven alleen maak je weinig verschil, aldus Jonathan Leggett (eerstejaars LUC): 'Extinction Rebellion wil het systeem aankaarten dat achter de klimaatcrisis zit, van overheden, tot de nationale omroep.'

Zelf kreeg Leggett het demonstreren met de paplepel ingegoten: 'Ik ga al zo lang als ik me kan herinneren naar protestmarsen omdat allebei mijn ouders overtuigd activist zijn. Zo staat het me nog bij dat we een kolencentrale omsingelden, terwijl enkele activisten de fabriekstorens waren ingeklimmen om de boel te verstoren.'

Ook *Extinction Rebellion* - dat wordt afgekort tot 'XR' - voert actie met vreedzame burgerlijke ongehoorzaamheid: protestmarsen, wegblokkades, het bezetten van gebouwen, of zogeheten *die-ins* (waarbij demonstranten op een openbare plek voor dood gaan liggen). Momenteel bereidt de beweging zich voor op de *International Rebellion* die op 15 april in Den Haag van start gaat. In deze weken wordt er in meer dan 35 landen grootschalig actie gevoerd 'tegen klimaatapathie'.

Marska: 'Volgens het *Intergovernmental Panel on Climate Change* rest ons nog maar twaalf jaar om de overstap te maken naar een duurzamere samenleving, of de gevolgen van een globale temperatuurstijging zullen niet meer te overzien zijn. Het is daarom belangrijk dat XR concrete oplossingen eist, en niet alleen bewustwording propageert.'

Leggett: 'De meeste sociale bewegingen gaan ten onder omdat de harde kern opgebrand raakt. Maar XR is gedecentraliseerd opgezet.

'We willen het hele systeem achter de klimaatcrisis aankaarten'

Lokale groepen worden aangemoedigd autonoom te functioneren, en binnen de beweging heerst een cultuur van zorgzaamheid, solidariteit en tolerantie.

Daarnaast probeert XR een veel bredere transitie naar een zoge-

heten "Regenerative Society" te bewerkstelligen, wat diepgaande implicaties heeft voor politiek, techniek, en culturele identiteit. Op deze manier onderscheidt XR zich van andere bewegingen die alleen maar op conservatie gericht zijn.'

Nieuws

Meer studentenkamers

De universiteit wil graag voorkomen dat studenten uit het buitenland, die in Leiden gaan studeren, geen woning kunnen vinden. Elk jaar zijn er weer internationals die in een tent of bungalowparkhuisje terecht komen. 'We erkennen dat er urgentie is op dit gebied', zei vice-collegevoorzitter Martijn Ridderbos tijdens de universiteitsraad maandag. Studentenpartij CSL had namelijk een vraag gesteld over 'de schrijnende' huisvestingsproblemen voor internationals. 'Ik heb al eerder beloofd om een uiterste inspanning te doen om het aantal woningen te vergroten. Het gaat de goede kant op: in Voorschoten komen er dit jaar 140 extra woonunits bij. We zijn ook in gesprek over extra gestoffeerde en gemeubileerde kamers voor internationals, zowel in de Leemanstoren in Den Haag als in De Leidse Schans. Belangrijk daarbij is dat we ook het aanbod voor nationale studenten wilden vergroten. En ook dat gaat lukken. Zowel in Leiden als in Den Haag.'

Cursus reanimatie

Op 14 april organiseren de MASCO-verenigingen (de vijf grote Leidse studentenverenigingen) een gratis reanimatiecursus voor student en stad. De verenigingen willen zo een bijdrage leveren aan de Leidse maatschappij. In vier uur tijd worden de deelnemers opgeleid door Taskforce QRS, een studentenorganisatie die zich inzet om zoveel mogelijk mensen te leren reanimeren. Na de cursus kun je je optioneel opgeven als burgerhulpverlener. Geïnteresseerden kunnen zich inschrijven via een link, te vinden op de pagina van het evenement op Facebook.

Vuurwerkvrije binnenstad

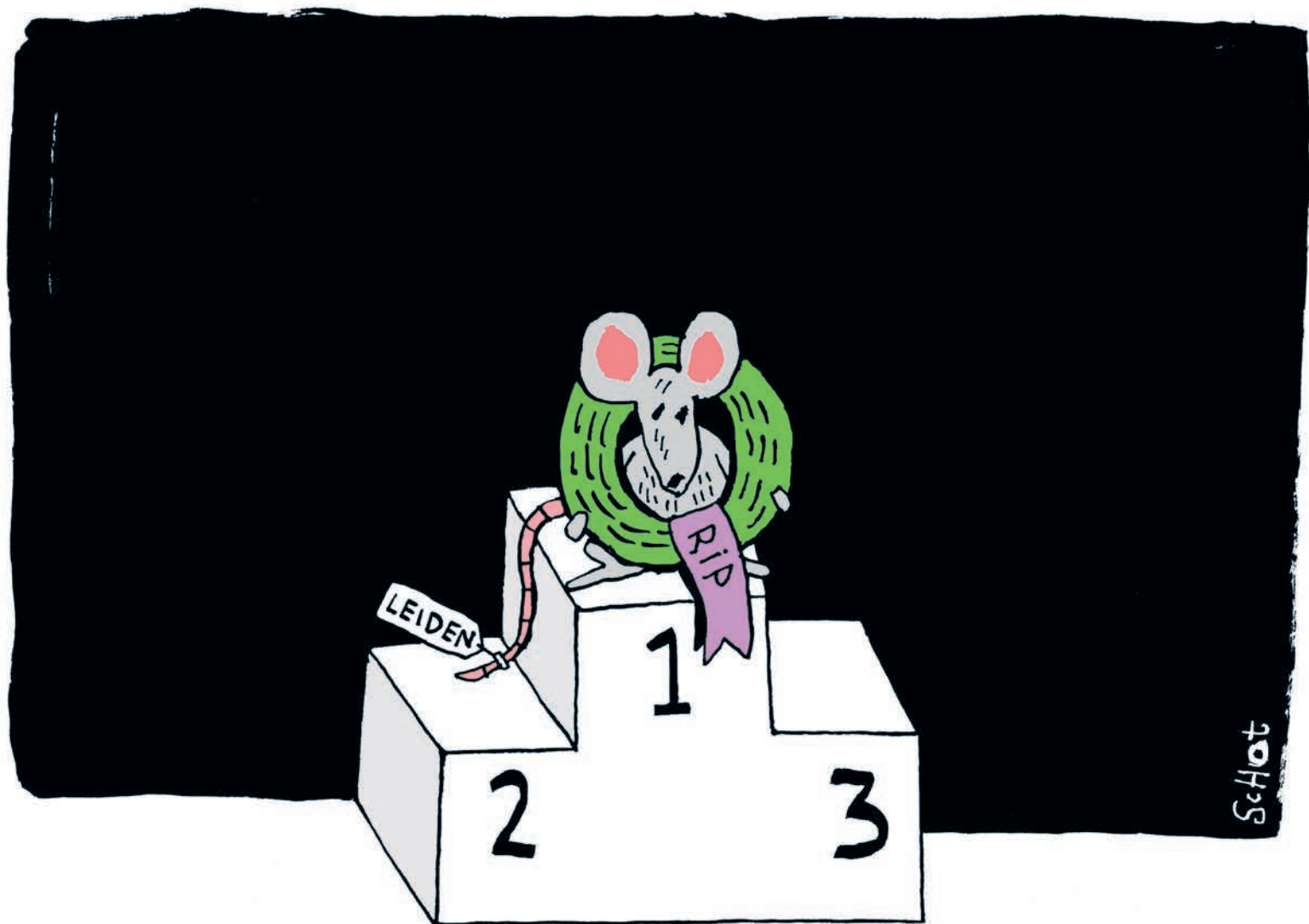
Komende jaarwisseling mag er waarschijnlijk geen vuurwerk meer worden afgestoken in de Leidse binnenstad, om veiligheidsrisico's te beperken en vanwege de grote monumentale waarde van het stadscentrum. Dat stellen burgemeester Lenferink en wethouders althans voor in een brief aan de gemeenteraad. Het wordt een flinke uitbreiding ten opzichte van afgelopen jaren: toen waren alleen parken en het gebied rondom Dierenasiel Stevenshage aangewezen als vuurwerkvrije zones. De komende periode gaat het stadsbestuur onderzoeken wat de consequenties zullen zijn van het voorstel. Verder staat er in de brief dat er dit jaar nog geen grote vuurwerkshow wordt georganiseerd als alternatief. In september wordt er een besluit genomen over het vuurwerkverbod.

Drie Leidse Rubicons

Drie Leidse onderzoekers hebben een zogeheten Rubicon-financiering gekregen van subsidieverstrekker NWO. Dat zijn beurzen waarmee jonge onderzoekers buitenlandervaring kunnen opdoen. Criminoloog Yannick van den Brink gaat naar het Engelse Cambridge, net als sterrenkundige Valeriya Korol. Historicus Joris van den Tol, de enige geesteswetenschapper van de 17 mensen die bij deze ronde zo'n Rubicon kregen, gaat juist naar Cambridge, Massachussets voor een onderzoek aan Harvard.

Bof in studentenhuizen

In drie Utrechtse studentenhuizen hebben bewoners elkaar besmet met het bofvirus. Bij vijf mensen heeft de GGD de ziekte al aangetoond met een test; bij drie is er een vermoeden van de ziekte, schrijft RTV Utrecht. Volgens de omroep is er geen link tussen de patiënten qua studie, vereniging of activiteit. De enige overeenkomst tussen hen is de huisvesting. De bof wordt veroorzaakt door een virus. De ziekte begint vaak met griepachtige verschijnselen. Na een paar dagen ontsteken de speekselklieren, waardoor er een zwelling ontstaat in wang of hals. Het gebeurt wel vaker dat de bof onder studenten uitbreekt, omdat het een leeftijdsgroep is die dicht op elkaar leeft. Vorig jaar nog was het raak in Eindhoven, maar dat verspreidde zich toen niet.

Leiden meeste dierproeven

Universiteit zette 30.000 meer zebravissen in dan jaar ervoor

In Nederland zijn in 2017 officieel 530.568 dierproeven gedaan, zo'n tachtigduizend meer dan het jaar ervoor. Leidse zebravissen maken een flink deel uit van die stijging. De Universiteit Leiden en het Leids Universitair Medisch Centrum zijn de grootste academische gebruikers van proefdieren.

DOOR BART BRAUN Dat blijkt uit het jaarlijkse verslag van toezichthouder

VWA, die niet alleen boerderijen, slachthuizen en horeca controleert, maar ook toeziet op de naleving van de Wet op de Dierproeven.

Die tachtigduizend (18%) extra dierproeven klinkt als een forse stijging, maar op de langere termijn schommelt het aantal experimenten met dieren tussen de vier- en zeshonderdduizend: 2016 had er opvallend weinig.

Hoeveel dieren zijn dat nou? Dat is op basis van dit rapport niet te zeggen. Enerzijds kan een dier voor verschillende procedures worden

ingezet; dat gebeurde in 2017 zo'n elfduizend keer. Anderzijds resulteert de fok van die dieren ook in beesten die niet in een proef belanden, en hoeveel dat er zijn is onduidelijk.

Proeven met ongewervelde dieren als wormpjes en fruitvliegen hoeven niet geregistreerd te worden, en staan er dus ook niet bij.

De dieren in kwestie: vooral muizen (43%), ratten (19%) en kippen (12%). De grote stijger in de lijst is de zebravis: in 2015 nog één procent van alle proefdieren, in 2017 bijna elf procent: 52.024 zebravissen. Die

worden vooral (85%) in Leiden gebruikt. De Universiteit Leiden zette in 2017 meer dan dertigduizend meer zebravissen in bij dierproeven dan het jaar ervoor: 44.254 versus 12.630.

Aan het Leids Universitair Medisch Centrum daalde het totale aantal dierproeven juist een beetje: van 21.490 naar 20.759.

Daarmee zitten twee van de drie grootste academische gebruikers van proefdieren allebei in Leiden. Nummer twee is het Erasmus MC, met 23.450 dierproeven.

Waar is het geheime document?

Volgens studentenpartij LVS zou de christelijke studentenvereniging NSL op grond van seksuele geaardheid discrimineren. De universiteit ging in gesprek met de Navigators en concludeerde dat er niets aan de hand is. Maar daar neemt LVS geen genoegen mee. Want een geheim document is nog steeds niet boven water gekomen.

Begin dit jaar stelde studentenpartij LVS tijdens de universiteitsraad een vraag aan het college van bestuur over de christelijke studentenvereniging NSL. Aan homoseksuele leden zouden bij deze club andere eisen worden gesteld voor het vervullen van een bestuursfunctie dan aan hetero's. Gerieke Prins van LVS liet weten dat de Navigators haar een document zouden toesturen dat hun beleid ten opzichte van homoseksuelen toelicht. Dat is nog niet gebeurd.

'Als er sprake zou zijn van discriminatie dan is dat uiteraard onacceptabel', zei rector Carel Stolker destijds. Hij beloofde dat er een gesprek zou komen met NSL. Maandag gaf hij tijdens de universiteitsraadsvergadering een update.

'Twee weken geleden is er een gesprek geweest tussen Renée Merckx (directeur communicatie) en Jeroen 't Hart (directeur studenten- en onderwijszaken) met twee leden van de vereniging', vertelde Stolker. 'NSL heeft ons verzekerd dat er geen sprake is van discriminatie. Dat verklaarden ze met het hand op het hart. Er zijn homoseksuele leden en bestuurders. Gegeven die woorden vertrouwen we erop dat dat zo is.'

Daar nam Prins geen genoegen mee: 'Goed om te horen dat er een gesprek is geweest en dat er benadrukt wordt dat er geen sprake is van discriminatie. Het is mij alleen nog niet duidelijk of het beleidsstuk van NSL, het zo geheime document dat ze ons zouden toesturen, ook is ingezien? Daar staat ook in wat ze van homoseksuelen in het bestuur vinden. Dat is wel afgesproken.'

'Ik moet eerlijk zeggen dat ik dat niet weet', antwoordde Stolker. 'Dat kan ik even nagaan. Als daar nou iets anders in staat dan dat zij zeggen, dan is dat een reden om opnieuw het gesprek aan te gaan.'

Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke mailt woensdag-

ochtend dat er tijdens 'het gesprek om aanvullende informatie is verzocht', maar dat 'deze is nog niet is ontvangen.'

'Ik vind het gek dat het college dat document niet heeft gekregen en besproken met de vereniging', vertelt Prins woensdagmiddag aan de telefoon. 'Dat is verontrustend. Het is een heel belangrijk stuk in de discussie. Maar goed, ik begrijp dat het nu wel is opgevraagd.'

Prins onderneemt voorlopig zelf nog geen verdere actie. 'Ik laat het nu eerst aan het college om dit verder uit te zoeken.'

Christiaan Verkerk, staflid van Navigators Leiden en Den Haag, bevestigt het gesprek met de universiteit. 'Daarin hebben we inderdaad gezegd dat er geen enkele sprake is van discriminatie van homoseksuelen.'

Verkerk gaat ook in op de mist rond het mailen van een document naar LVS. 'Daar wil ik wel wat over ophelderen. We hebben een begeleidend document opgesteld, een profiel voor medewerkers, waarin we hebben proberen te verwoorden wat onze verhouding tot het geloof is en waarin staat wat onze visie is

hoe Jezus te volgen. In het stuk, dat is bedoeld als begeleidend document bij een persoonlijk gesprek met aankomende bestuurders, komen ook seksuele relaties aan bod. Maar dat betekent niet dat er tijdens een gesprek over dat onderwerp gesproken moet worden.'

Dat betekent ook 'absoluut niet dat we iemand met homoseksuele geaardheid anders behandelen. Daar waar het homoseksualiteit betreft is er altijd ruimte om iemand uit te nodigen voor een leiderschapsfunctie.'

Het kan zijn dat in een eerder stadium is toegezegd dat we een document aan LVS zouden sturen. Het is echter niet de bedoeling dat dit stuk wordt verspreid. Dus dat doen we dan ook niet. Ons is dus ook niet gevraagd om het aan de universiteit te verstrekken. Ik hoop dat wat we in het gesprek met de universiteit voldoende antwoord hebben gegeven op alle vragen.'

Om de zaak nog wat complexer te maken, beweert LVS dat het document waar NSL enige uitleg over geeft, weer een ander stuk is dan het document waar mogelijk belastende informatie in staat. **VB**

‘U neemt ons niet serieus’

Universiteitsraad ruziet met college over het Engels

De universiteitsraad botste maandag met het college van bestuur over het vertalen van raadsstukken naar het Engels, zodat internationals ook mee kunnen beslissen over het beleid van de universiteit. Het college ziet echter niets in vertalen. Dit tot grote irritatie van de raad.

DOOR VINCENT BONGERS Maandag sprak de universiteitsraad met het college van bestuur over de taalnotitie van de Democratic Students Party (DSP). Deze partij, die een zetel heeft in de universiteitsraad, wil vooral opkomen voor studenten die het Nederlands niet machtig zijn.

DSP wil dat internationale studenten ook hun stem kunnen laten horen in de medezeggenschap. ‘De raad steunt de wens van DSP om belemmeringen van toegang tot de medezeggenschap weg te nemen,’ zei Nathanja van den Heuvel van promovendipartij PhDoc. ‘We willen graag dat stukken van de universiteitsraad en de faculteitsraden vertaald worden naar het Engels. We begrijpen dat het niet haalbaar is om alles te vertalen. Dat is namelijk een ongelooflijk grote kostenpost en heel onpraktisch. Wij stellen iets anders voor: laat de medezeggenschap per vergadercyclus bepalen welke stukken er vertaald moeten worden.’

Rector Carel Stolker liet weten daar niets in te zien. ‘Je moet ook het nationale debat kunnen voeren, en al

die stukken zijn in het Nederlands. Passieve kennis van het Nederlands is voldoende. We doen echt ons best om studenten die de taal niet machtig zijn, tegemoet te komen met cursussen.

‘Op dit punt zitten we er strak in. Ik moet er ook echt niet aan denken dat we, ook achteraf, allerlei stukken moeten gaan zitten vertalen die al eerder besproken zijn over een bepaald onderwerp.’

Dan is het einde zoek, volgens Stolker: ‘We willen dat gewoon niet.’

DSP-raadslid Viktor Blichfeldt reageerde fel op dit standpunt: ‘Twintig procent van de studenten in Leiden is *international*. Deze universiteit heeft besloten om zich te richten op studenten uit het buitenland. Dat heeft gevolgen waar Leiden niet goed mee

omgaat. Internationals staan nu niet op gelijke voet met Nederlandse studenten. Als dit niet opgelost wordt, ziet u internationals als minder dan Nederlandse studenten. Zo simpel is het. Als u wilt dat de buitenlandse studenten zich hier thuisvoelen, dan moet u dit aanpakken. U neemt ons niet serieus.’

Stolker: ‘Dit is absoluut niet gericht tegen internationale studenten.’

Bart van der Steen van personeelspartij FNV Overheid: ‘De hele raad wil dit en dan zegt u “nee”. Daar ben ik niet blij mee. We hebben lang over dit voorstel gesproken, en wat we vragen is niet onredelijk. Er is ruimte om de internationale studenten tegemoet te komen.’

‘Als je je als internationale universiteit wilt profileren, dan moet je ze

ook de faciliteiten bieden,’ voegde Dahrhan Çoban van studentenpartij ONS Leiden, daar aan toe. ‘Dit is mensen binnenhalen maar ze dan vervolgens niet betrekken bij de universiteit. Dat is heel schadelijk.’

Volgens Blichfeldt is het niet haalbaar om de taal goed genoeg te leren. ‘Niet wat betreft tijd, en ook niet wat betreft de hoge kosten. Als student zit je vaak maar een jaar in de raad, dan heb je net het Nederlands onder de knie. Dat staat ook allemaal in het stuk. Ik heb de indruk dat u onze notitie niet eens heeft gelezen.’

Stolker besloot vervolgens om wat gas terug te nemen. ‘Misschien kunnen we met die samenvattingen wat doen. Al blijf ik dat zelf wel onhandig vinden, want je moet eigenlijk alles kunnen lezen en begrijpen.’

Voor het eerst sinds 52 jaar winnaar

Voor het eerst sinds 1967 heeft de Utrechtse studentenroeivereniging Triton de nationale studentenroeiwedstrijd Varsity gewonnen. Voordeel was dat de beste roeiers van de Amsterdamse vereniging Nereus dit jaar niet meededen: zij maken zich op voor de Olympische Spelen van 2020. De Oude Vier werd verroeid door Kaj Hendriks, Harold Lange, Jakub Grabmuller en Jacob van de Kerkhof. Na de winst sprongen de verenigingsleden van Triton in het water met enkel een das om hun nek. De Varsity werd voor de 136e keer verroeid in het Amsterdam-Rijnkanaal. Foto Merijn Soeters

Advies: toch geen studentenhuis

Met het ombouwen van het pand aan de Haagweg 47 tot een studentenhuus breekt de gemeente haar eigen regels over verkamering, vindt de adviescommissie Bezwaarschriften.

In een advies aan het stadsbestuur adviseert zij om de toestemming voor studentenhuusvesting in te trekken. ‘Er is sprake van strijd met goede ruimtelijke ordening, en de belangen van bezwaarden zijn niet zorgvuldig afgewogen’, oordeelt de commissie volgens *Leidsch Dagblad*. Het advies is geen openbaar stuk en de gemeente kan er verder niks over zeggen, laat een woordvoerder van de gemeente weten.

Het is nu aan het stadsbestuur om te besluiten of ze het advies van de commissie aannemen of toch toestemming verlenen voor de 37 studentenkamers die in het pand zullen komen. Daar gaat nog wel een ‘flink aantal weken’ overheen, volgens de woordvoerder. Doorgaans volgt het college het advies.

Eind maart is er een convenant opgesteld door de gemeente, pandeigenaren, omwonenden en de studenten die in het pand willen gaan wonen. Daarin staat bijvoorbeeld dat de studenten niet teveel geluid mogen maken, en maximaal zes feestjes per jaar mogen houden.

De wijkvereniging van het Haagkwartier laat weten dat het convenant door hen niet is ondertekend. Ze zeggen blij te zijn met het advies van de commissie. **SW**

Werven met snoepkikkers en paaseitjes

Op de universiteit is het deze week weer verkiezingstijd, waarin studenten kunnen stemmen op de partij door wie zij zich het liefst vertegenwoordigd zien in de faculteitsraden en universiteitsraad.

Terwijl studentenpartij ONS (Ondernemende Studenten) woensdagmiddag stemmen probeert te werven middels snoepkikkers en appels, doet LVS (Lijst Vooruitstrevende Studenten) een poging met in blauw gewikkelde paaseitjes en kartonnen pennetjes. Verderop in het KOG staan de leden van CSL (Christelijke Studentenfractie Leiden) met oranje bieropeners en lolly's in de aanslag.

LVS-lijsttrekker Derya Ünlü (28, rechten en fiscaal recht), van de faculteitsraad rechten is er klaar voor. ‘Ik wil dat de tentamens voortaan vóór de kerstvakantie plaatsvinden. Nu zijn er soms tentamens op 3 januari, dat is echt niet chill. Studenten moeten gewoon lekker Kerst kunnen vieren met familie, en niet bezig hoeven te zijn met hun studie.’

Ook wil ze dat studenten meer keuzevrijheid krijgen. ‘Nu is het nog zo dat een eerstejaars student minimaal een 4 moet halen om het tentamen in datzelfde jaar te mogen herkansen. Ik vind dat een student met een lager cijfer die mogelijkheid ook moet krijgen. Je kan toch ziek zijn of even niet

weten hoe je het moet aanpakken?’

Naast haar staat Bas Knapp van de nieuwe partij LSP (Liberale Studentenpartij). ‘Wij zijn als enige partij tegen de afschaffing van het BSA,’ claimt hij. ‘Als je studeert op kosten van de gemeenschap, moet daar ook een prikkel tegenover staan.’

CSL'er Hannah Borst, die haar termijn in de universiteitsraad hoopt te verlengen, wil blijven pleiten voor inclusiviteit. ‘Onlangs heeft de universiteit een intentieverklaring getekend voor inclusiever onderwijs. Ik wil haar graag aan die belofte houden en hun beleid daaraan toetsen.’

Zo vindt Borst het belangrijk dat op alle faculteiten colleges worden

opgenomen én op tijd online worden geplaatst, zodat studenten met een functiebeperking niet achterop hoeven raken. ‘En ik wil weten of er al een oplossing is voor de stroom internationale studenten die in de zomer weer naar Leiden komt. Hoe zorgt het universiteitsbestuur ervoor dat zij niet weer in een tent hoeven slapen?’

Voor ONS staat duurzaamheid hoog op de agenda, vertelt lijsttrekker van de faculteitsraad rechten Rachel Brown (24, rechten). ‘We willen meer vaart zetten achter de plaatsing van zonnepanelen op het KOG en willen dat de flesjes water van zacht plastic worden vervangen door herbruikba-

re flesjes van hard plastic. Daarmee reduceren we de hoeveelheid afval.’ Ook ziet ze wel iets in het idee om korting te hanteren op koffie en thee als studenten en medewerkers hun eigen mok meenemen. Dat zou de standaard moeten zijn.’

Met de opkomst lijkt het redelijk te gaan. Maandag was die twee procentpunt hoger dan een jaar geleden op de eerste verkiezingsdag. ‘De universiteit heeft dit jaar ook banners neergezet met uitleg over de verkiezingen,’ vertelt Brown. ‘Het is niet zo belangrijk op welke partij je stemt. Als je maar stemt; omdat wij in de raden daadwerkelijk het verschil kunnen maken.’ **SVL**

Klimaatverandering helpt jihadisten

Door schaarste aan water en grond hebben Sahel-bewoners soms geen andere keus

Klimaatverandering drijft de bevolking van de Sahel-landen verder in de armen van islamitische extremisten, betoogt hoogleraar politicologie Hussein Solomon van de University of Free State in Zuid-Afrika.

Wat is de Sahel eigenlijk?
‘Dat zijn tien landen in een gebied in Noord-Afrika; tussen de Atlantische Oceaan en de Rode Zee. Het gaat dan om landen als Mali, Tsjaad en Senegal maar ook delen van Kameroen en Nigeria vallen eronder. In totaal wonen er in het gebied iets van 300 miljoen mensen.’

Dat is een enorm en divers gebied. Wat zijn de overeenkomsten tussen deze landen?
‘Ze kampen, op Senegal na, met vergelijkbare problemen met betrekking tot de veiligheid. De landen worden ernstig bedreigd door gewelddadige islamitische militanten. Water en landbouwgrond zijn schaars. Klimaatverandering versterkt dat: het wordt steeds heter. Dan zijn er nog verschillende etnische groepen die op gespannen voet staan met elkaar of met de overheid. In Mali vinden de Toeareg en de Fulani bijvoorbeeld dat ze helemaal niet bij deze staat horen. Koppel dit aan een enorme groei van de bevolking en zwak bestuur door corrupte overheden en dan blijkt dat deze landen zeer gevoelig zijn voor de invloed van jihadistische groeperingen. In Mali, waar Nederlandse militairen actief zijn, is de overheid niet in staat om het hele territorium onder controle te houden. Er zijn clashes tussen islamitische Fulani-herders en boeren die tot een andere etnische groep

behoren. Verder speelt het conflict met de Toeareg-rebellen, die een eigen staat in het Noorden willen, nog steeds - ondanks het vredesakkoord uit 2015. Islamitische militanten jagen de strijd van de Toearegs voor onafhankelijkheid aan.’

Welke rol spelen moslim-extremisten in Mali?
‘Ze gebruiken de grieven die leven bij mensen: corruptie bij de overheid, maar ook om tekort aan landbouwgrond en water. In het noorden betaalt terreurgroep “Al Qaida in de islamitische Maghreb” strijders 300 dollar per maand. Dat enorme bedrag maakt het aantrekkelijk om te vechten. Er is een heel hoge werkloosheid onder jongeren. Dat maakt ze nog kwetsbaarder voor rekrutering. De overheden staan heel ver af van waar deze conflicten zich afspelen. Hun grip reikt vaak niet verder dan de hoofdstad. Islamitische radicalen zeggen dan: de overheid doet niets voor jullie.’

Hoe komen die groepen aan geld?
‘Voornamelijk door drugssmokkel en wapenhandel. De grenzen in de hele regio zijn nogal poreus. Landen zijn niet in staat om die goed te bewaken. Wapens vanuit Libië stromen bijvoorbeeld Mali binnen. Soms hebben extremisten zelfs meer vuurkracht dan het leger. Daar komt nog bij dat de legers niet opgeleid zijn voor een asymmetrische oorlog: ze kunnen niet omgaan met die snelle hit and run-aanvallen, ondanks trainingen door de Amerikanen en de Fransen. Dan is er nog het probleem van nepotisme. Het is nogal ongelukkig dat een militair niet vanwege zijn vaardigheden, maar omdat een oom dat heeft geregeld, een hoge functie in het leger kan krijgen. Verder is er ook nog

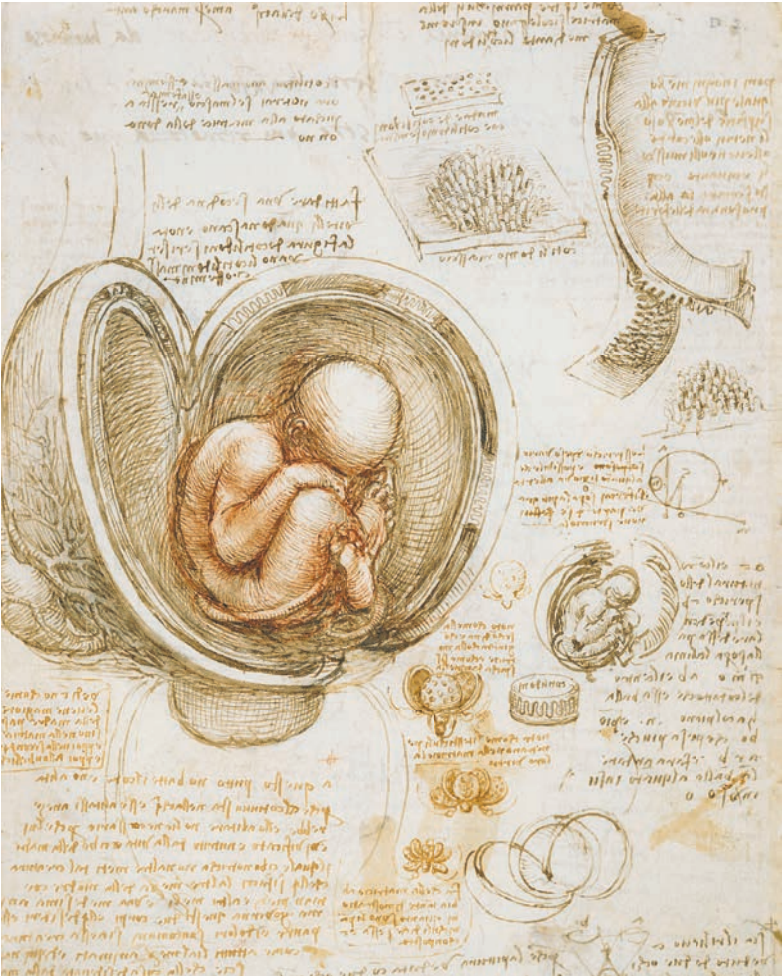
Nederlandse militairen tijdens de VN-vredesmissie in Mali, in mei 2014. Foto Sven Torfinn/Hollandse Hoogte

veel corruptie: militairen verkopen wapens aan figuren waar ze juist tegen moeten vechten.’
Wat moet er veranderen?
‘Militaire bestrijding van militante groepen is niet voldoende. De wortels van de problemen worden niet aangepakt. Pak ook de corruptie aan, ontwikkel alle delen van het land. Het ontbreekt aan goed democratisch bestuur. Een holistische aanpak van de problematiek is nodig. Als het niet lukt om Malinezen een kans te geven op een behoorlijk

inkomen, dan krijg je de militanten niet weg. Nederland en andere Westerse landen moeten de Malinese overheid onder druk zetten om te zorgen dat het dagelijks leven van de Malinezen echt verandert.
‘Het leger moet geherstructureerd worden. Haal ngo’s en de Wereldbank binnen om in projecten te investeren. Denk aan methoden om landbouwopbrengsten te verhogen, en energie efficiënter te gebruiken.’
Is dat reëel?
‘Ja. Kijk naar Senegal. Een land

waarvan 92 procent van de bevolking islamitisch is. Daar zie je echter niet de problemen die Nigeria en Mali hebben met moslimextremisten. Dat komt doordat de Senegalese overheid wél inspeelt op wat haar bevolking nodig heeft. Dan is er ook geen voedingsbodem voor radicalisme.’
DOOR VINCENT BONGERS
Lezing Hussein Solomon, ASCL Seminar Series: 11 april, 15.30, Pie-ter de la Courtgebouw, 1A01

Orale seks, dat adviseert echt niemand

‘Studies van de foetus in de baarmoeder’ (1511) van Leonardo da Vinci.

> Vervolg van de voorpagina
In een foetus zitten antigenen. Dat zijn moleculen die een reactie opwekken van het afweersysteem, die ze met antistoffen te lijf gaat. Dat is natuurlijk heel nuttig, als het om enge ziektes gaat. Maar als je lichaam heel heftig reageert op relatief onschuldige stoffen, is het minder fijn. Iemand die allergisch is voor wesp- of pinda’s gaat niet dood door een wespensteek of pindakaas, maar door het afweersysteem dat hem er juist tegen wil beschermen. En als een lichaam heftig reageert op mannelijke antigenen, kan het een ongeboren vruchtje ongewenst afstoten en een miskraam veroorzaken.
Het afweersysteem van de vrouw heeft allerlei mechanismes om te zorgen dat het vruchtje toch zo goed mogelijk blijft zitten, legt Meuleman uit. ‘En één van die mechanismes is tolerantie-opbouw, voor de antigenen van de vader. Sinds de jaren zeventig weten we dat die antigenen ook in zaadvloeistof zit. Daar komt het idee vandaan dat zaadvloeistof heel belangrijk is bij het primen van de moeder.
In andere woorden: als de mamma al wat vaker blootgesteld is aan de antigenen van pappa, reageert het immuunsysteem er minder heftig op en blijft de baby beter zitten. En het slijmvlies in de mond is daar heel goed in, omdat we daarmee eten. Mondslijmvlies is heel goed

in het remmen van het immuunsysteem. Als wij allemaal heel sterk zouden reageren op antigenen in voedsel, zouden we helemaal niets meer kunnen eten. Dus dat is heel goed uitgerust.’
Het slijmvlies in de vagina kan het ook, overigens, alleen iets minder goed. ‘Er zijn ook studies waarbij wordt aangetoond dat bij mensen die seksueel contact hebben rondom kunstmatige inseminatie de kans op implantatie en het levend geboren kind groter is. Het is logisch dat mensen denken: ik krijg ivf, en het vruchtje wordt gewoon teruggeplaatst. Maar ik weet dat collega’s mensen in de spreekkamer aanraden om rond zo’n procedure seksueel contact te hebben. Daar moeten we een beetje naartoe: dat we mensen kunnen adviseren.’
Adviseren ze dan specifiek orale seks? Lachend: ‘Orale seks, dat adviseert echt niemand. Ik denk dat dat niet tactvol is. En vaginale exposure is ook heel belangrijk. Meer seksueel contact zonder condooms zorgt ook voor minder zwangerschapsvergiftiging. Hoe die blootstelling is, maakt niet zoveel uit. Behalve dat de mond superieur is, ten opzichte van de vagina.’
Is het inslikken van het sperma noodzakelijk? ‘Het idee is dat het slikken het meest effectief is, maar met voorvocht kom je ook in aanraking met de antigenen.
‘Het lijkt me interessant om die

antigenen toe te dienen in de vorm van capsule of iets dergelijks, en te kijken of dat ook beschermt. En de grote vraag is natuurlijk: is het partnerspecifiek? Of zijn het überhaupt de stoffen in het zaad, die het bij iedereen doen? Zijn sommige mannen er beter in? We weten van sommige vrouwen dat ze bij de ene partner miskramen hebben, en nadat ze van partner switchen gewoon kinderen krijgen. Daaruit blijkt ook wel dat het partnerspecifiek is, maar daar weten we te weinig van.’
Meuleman raadt aan ‘voorzichtig’ met de resultaten om te gaan. ‘We hebben honderd vrouwen de vragenlijst toegestuurd, en we zagen dat maar 51 procent alle vragen over seks had ingevuld. We hadden dus heel veel ontbrekende gegevens. Ik denk dat het een soort taboe is, en dat mensen het niet graag invullen. Dat maakt de data wel minder betrouwbaar.’
‘Dat hebben we geprobeerd op te lossen door te imputeren – dat is een statistische methode om te zorgen dat je de data invult aan de hand van de gegevens die je hebt. Dan zag je ook dat de associatie minder sterk werd. Daarom zeggen we ook: we moeten voorzichtig omgaan met de resultaten die we hebben, en er moet verder onderzoek komen of het ook echt miskramen kan voorkomen.’
DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN

Alleen losers eten mensen

De meeste roofdieren jagen niet op ons, zegt Nepalese promovendus

Jagers voeren een verdoofde tijger af. Deze tijger had een vrouw gedood die naar een voetbalwedstrijd aan het kijken was, en zou later een dierverzorger doden nadat hij ontsnapte uit een omheind tijgerverblijf. Foto Harka Man Lama

Omwonenden van een groot nationaal park in Nepal verliezen oogsten, vee en soms hun leven aan de dieren die daar leven. 'Als iemand wordt opgegeten, is dat niet de schuld van de tijger, maar het lot.'

DOOR BART BRAUN Er bestaat een aflevering van de strip *Calvin and Hobbes*, waarin de zesjarige Calvin zich afvraagt wat de rol van mens is. Waarom zijn we toch op aarde? Zijn tijger, Hobbes, weet het wel: mensen zijn tijgervoer.

In werkelijkheid valt dat reuze mee, legt promovendus Babu Ram Lamichhane uit. 'Mensen en tijgers zijn niet in elkaars gezelschap geëvolueerd, en normaal gesproken vallen tijgers geen mensen aan. Vermoedelijk zijn ze gewoon niet gewend aan prooien die op hun achterbenen lopen. Bij de meeste aanvallen gaat het om mensen die zitten of gebukt aan het werk waren. Ze blijven ook uit de buurt van de plekken waar mensen wonen: daar is herrie, en stank, en daar is het druk.'

Menseneters zijn een beetje de losers van de tijgerwereld, lijkt het. Oude exemplaren, beesten die gewond zijn, tijgers die niet sterk genoeg zijn om een territorium te kunnen verdedigen tegen andere tijgers. Noodgedwongen begeven ze zich in gebieden met mensen en hun makkelijk te vangen vee, en dan raken ze hun angst voor mensen kwijt. Soms ontdekken ze dan wat een ontzettend gemakkelijke prooi ze eigenlijk zijn.

'Er zijn mensen die geloven dat tijgers die eenmaal mensenbloed geproefd hebben, vanaf dat moment de smaak te pakken hebben en dol zijn op mens, maar dat is dus niet zo', aldus Lamichhane.

Hij promoveerde afgelopen dinsdag op zijn onderzoek naar het nationale park Chitwan ('hart van het woud') in zijn geboorteland Nepal. Naar Nederlandse begrippen is het een enorm natuurgebied: met bijna duizend vierkante kilometer is het zeventien keer ons Nationaal Park de Hoge Veluwe. Er leven olifanten en neushoorns, tijgers en luipaarden, beren, krokodillen en pythons. Lamichhanes proefschrift draait om de dieren die in conflict komen met mensen. Soms eet een hert wat rijstplanten op, soms gaan luipaarden er met geiten vandoor, en soms gaat het echt helemaal mis.

In een tabelletje vat hij 22 jaar van menselijke verwondingen door dieren uit park samen: 732 keer, waarvan 168 keer fataal. De lippenberen hebben de meeste verwondingen op hun naam ('Als ik op veldwerk was, was ik bang voor beren, en niet voor tijgers', vertelt de promovendus), maar de tijgers zijn het dodelijkst, met de neushoorns op nummer twee. Tenminste, dat zijn de officiële cijfers over de bufferzone van het park. Illegale stropers of paddenstoelenplukkers die nooit thuiskwamen na hun expeditie, zijn niet meegeteld.

Stel je voor dat de zeehondjes in de Waddenzee elk jaar 33 mensen het ziekenhuis in beten, waarvan negen dodelijk. Nederland zou waarschijnlijk de hele zee inpolderen tot

kweekgebied voor pootaardappelen, en automatische geschutskoepelel plaatsen op de stranden van de dan voormalige eilanden. In Nepal gaan de mensen iets meer ontspannen om met de gevaarlijke dieren om hen heen, zegt Lamichhane. 'Dat is uniek voor de Hindoe-cultuur. Als iets gebeurt, dan was dat het noodlot. Als iemand wordt opgegeten, was dat niet de schuld van de tijger, maar het lot.'

'Burgers moeten respect hebben voor het dier en de rol die het vervult in het ecosysteem'

De mensen die in de bufferzone wonen, worden gecompenseerd voor de schade die de beesten uit het park veroorzaken. Wie letsel oploopt bij een aanval, staat vooraan in de rij als er een baan vrij komt. Als er dodelijke slachtoffers vallen, betaalt het park de begrafenis en een schadevergoeding, en voor de achtergebleven kinderen staan er studiebeurzen klaar. De helft van de inkomsten van het park gaan naar zulke compensaties.

Wat ook helpt voor de acceptatie: als een dier slachtoffers eist, wordt er ingegrepen. 'Er was een olifantstier die vijftien doden had veroorzaakt. Toen werd er gedemonstreerd tegen het park. Het leger greep in, maar het dier wist te ontsnappen. Ik

ben hem later nog wel eens tegengekomen, maar sinds hij geraakt werd door een kogel is 'ie toch wat banger voor mensen, gelukkig.'

Op tijgers is Nepal zuinig. Die worden waar nodig verdoofd en opgevangen. 'Als een tijger de dorpen in komt, wordt er ingegrepen. Dat zaait al genoeg terreur.'

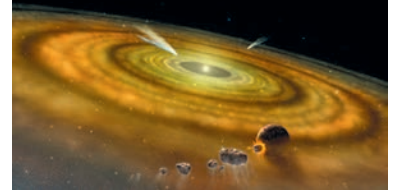
Het goede nieuws is dat slechts vijf procent van alle tijgers een probleemtijger wordt, volgens de data die Lamichhane verzamelde. Een toename van het aantal tijgers betekent dus niet per definitie meer overlast voor mensen, en het wegvangen van de menseneters betekent niet per se een probleem voor de tijgerpopulatie.

Het plaatsen van betere hekken rondom het park en omheinde plekken waar vee 's nachts verblijft, helpt ook. De onderzoeker is dan ook rondt optimistisch over de toekomst van grote dieren in zijn land: 'Over twintig jaar zijn er nog steeds tijgers in Nepal. Ietsje meer dan nu, verwacht ik zelfs.'

Als de Nepalezen om kunnen gaan met tijgers, luipaarden en neushoorns, dan biedt dat hoop voor de twee wolven op de Veluwe, zou je zeggen. Wat kunnen de Nederlanders leren van Nepal?

'In de eerste plaats moeten burgers leren om respect te hebben voor het dier en de rol die het vervult in het ecosysteem. Mensen moeten leren over het gedrag van de dieren: dat ze niet op mensen jagen bijvoorbeeld, en leren om trots te zijn op de dieren van hun land. Wat helpt: wolven zijn sowieso een stuk minder gevaarlijk dan tijgers.'

Wetenschap

Exokomeet

Deze week is het een jaar geleden dat NASA haar zogeheten Transiting Exoplanet Survey Satellite lanceerde. Dat is, zoals de naam al zegt, een satelliet die planeten van buiten ons zonnestelsel moet betrappen als ze voor hun ster langstrekken. Vier sterrenkundigen, onder wie Leidenaar Matthew Kenworthy, hebben in de data van de Tess tekenen gevonden van een exokomeet, een rond de ster draaiend rotsblok dat veel kleiner is dan een planeet. De ster in kwestie is Beta Pictoris, zo'n 63 lichtjaar hier vandaan. De metingen zijn zo nauwkeurig dat zelfs de staart van de komeet sporen nalaat, volgens het stuk dat de astronomen opstuurden naar *Astronomy & Astrophysics*. Als een ronde planeet voor een ster langstrekt, zou je een symmetrisch dipje in de hoeveelheid licht van de ster zien, maar dit dipje is aan één kant langwerpiger. Extra mooi: dat dipje komt keurig overeen met voorspellingen die al in de jaren negentig werden gedaan.

Homohaat

Je moet als land je homorechten en anti-homohaatzetten op orde hebben, want dat is een kwestie van beschaving. In het blad *World Development* geeft bijzonder hoogleraar Kees Waaldijk samen met twee collega's nog een argument: geld. Als mensen niet zichzelf kunnen zijn, niet kunnen erven als hun partner overlijdt, niet de juiste medische zorg kunnen krijgen, de gevangenis in moeten of zelfs gedood worden omdat ze op hetzelfde geslacht vallen, kunnen ze ook niet goed bijdragen aan de economie. Ook hebben homoseksuelen toeristen en investeerders vaak niet zo'n zin om geld uit te komen geven in landen waar ze het risico lopen om opgehangen te worden als ze hand in hand lopen met hun geliefde.

Waaldijk en co vergeleken de economische data van 132 landen en koppelden die aan de homorechten daar. Daar blijkt een verband tussen te bestaan: hoe meer vrijheden homoseksuelen hebben, hoe beter de economie. Vrij veel zelfs: voor elk punt op een homorechten-schaal (is het illegaal? Wordt je partner als zodanig erkend? Mag je trouwen?) scheelt het tweeduizend dollar op het BNP per hoofd van de bevolking.

Dat verband werkt natuurlijk ook de andere kant op: met meer geld is er ook meer ruimte om homo-kwesties en persoonlijke vrijheden op de kaart te zetten. Dat erkennen de auteurs zelf ook: 'Dit gevonden verband betekent niet dat het toevoegen van rechten per definitie duizenden dollars per persoon oplevert, alleen dat er een sterke associatie is tussen de rechten van homoseksuelen en het nationale inkomen.'

Slangenbeet

Bewoners van Papoea-Nieuw-Guinea lopen nog wel eens een slangenbeet op. Gelukkig bestaat er een antiserum, dat je kan kopen van de maker in Australië. Dat kost, afhankelijk van de slang, 1270 tot 1670 dollar, en dan ben je als Papoeaan al gauw meerde maandsalarissen verder.

Het zou dan ook best wel handig zijn als een nieuw en goedkoper middel tegen taipan-beten uit Costa Rica ook goed zou helpen. Een internationaal team van onderzoekers, onder wie bloedstollingsonderzoekers Mettine Bos en Bianca op den Brouw van het Leids Universitair Medisch Centrum, ging uitzoeken of dat zo is. Taipans en de *eastern brown snake* – de giftigste landslangen ter wereld – scheiden allebei een complexe cocktail aan gifstoffen uit, waarvan een gedeelte je bloed laat stollen en zo hersenbloedingen kan veroorzaken. De verschillende proefjes wijzen erop dat het Costaricaanse tegengif goed zou kunnen helpen bij de beten van verschillende soorten taipans, maar helaas niet bij de eastern browns.

In memoriam

Mathieu Noteborn

Op 5 april 2019 is onze collega en goede vriend Professor Dr. Mathieu Noteborn overleden. In januari van dit jaar werd bij Mathieu een darmtumor geconstateerd, en chirurgisch verwijderd. Aansluitend onderging Mathieu chemotherapie en hoewel deze therapie ingrijpend was leek Mathieu deze goed te ondergaan.

Hij bleef op de voor hem bekende wijze optimistisch en sprak zelfs al van een bezoek aan het lab, om zijn collega's te ondersteunen bij het afsluiten van de succesvolle evaluatie van zijn opleidingen. Het mocht niet zo zijn. Op vrijdagochtend werd Mathieu onwel. Kort daarop is Mathieu thuis overleden. Mathieu is 64 jaar oud geworden. Hij laat zijn echtgenote Ellie, zoon Willem en dochter Rosanne in verslagenheid achter.

Mathieu werd op 19 december 1954 geboren in Vaals. Na in 1980 zijn studie biologie aan de Rijksuniversiteit Groningen met succes te hebben afgerond begon hij aan dezelfde instelling aan zijn promotieonderzoek. In 1985

promoveerde Mathieu op het proefschrift getiteld *RNAs transcribed from yolk proteins* met als promotor Professor Max Gruber.

Zijn promotieonderzoek bleef niet onopgemerkt en leidde tot een aanbod om onder de gerenommeerde Professor Charles Weissman postdoctoraal onderzoek in de moleculaire celbiologie te komen doen. Mathieu nam dit aanbod aan en de relatief korte periode (1985-1987) die hij aan de prestigieuze Universiteit van Zürich doorbracht was bepalend voor zijn verdere carrière als onafhankelijk onderzoeker en onderwijzer, die zich vanaf 1987 in Leiden voltrok.

Vanaf 1987 tot 1992 deed Mathieu samen met Professor Lex van der Eb (LUMC) onderzoek aan de replicatie van het kippenvirus (Chicken Anemia Virus, CAV). Gedurende deze periode ontdekte hij een klein viruseiwit, met onbekende biologische functie, dat echter in staat bleek te zijn om tumorcellen te doden zonder gezonde cellen aan te tasten. De vondst van dit eiwit, door Mathieu 'Apoptin' gedoopt, gaf richting aan het onderzoek van Mathieu als Hoofdonderzoeker bij de Moleculaire Celbiologie (LUMC, 1992-1996) en stond aan de basis van zijn startup biotech firma, Leadd BV. Van 1996 tot 2003 heeft Mathieu zich als CSO van Leadd BV ten volle ingezet om het werkingsmechanisme van Apoptin te ontrafelen om van dit wonderbaarlijke virale eiwit een anti-kankermedicijn te maken. De toekomst zal uitwijzen of Mathieu's vinding de kliniek zal bereiken.

In 2003 besloot Mathieu dat het tijd was voor een terugkeer naar de academie. Hij bleef zijn passie voor de moleculaire celbiologie trouw en ging zich meer richten op het overbrengen van zijn kennis en kunde op zijn vakgebied aan nieuwe generaties. In 2003 accepteerde Mathieu een aanbod van het Leiden Instituut voor Chemisch onderzoek (LIC) en ging hij als groepsleider aan de slag binnen de biofysische structuurchemie groep onder leiding van Professor Jan-Pieter Abrahams.

Kort daarop, in 2005, volgde de benoeming tot hoogleraar in de Biologische Chemie, een leerstoel die Mathieu tot zijn overlijden bekleedde. Tegelijk met zijn benoeming, waar Mathieu zeer fier op was, nam hij de leiding van de op dat moment nog jonge Bacheloropleiding Life Science & Tech-

nology (LST) op zich. Deze beslissing bleek het startpunt te zijn van een glanzende carrière als gedreven onderwijsbestuurder en begenadigd docent.

Als geen ander wist Mathieu bestuurlijke en organisatorische aspecten van het bachelor-onderwijs (en vanaf 2009 ook de Leidse Master LST waarvan hij ook opleidingsdirecteur werd) te combineren met het geven van veel en goed onderwijs. Hij vervulde zijn onderwijstaken met hart en ziel en stond niet boven, maar tussen studenten en docenten. Zijn passie voor het vak en zijn gevoel voor humor maakte van Mathieu een zeer geliefd persoon, zowel bij studenten en collega's alsook bij universitaire bestuurders en collega's van ondersteunende diensten.

Het onderwijzen en uitdragen van de moleculaire celbiologie in de breedste zin van het woord bleef voor Mathieu zeker niet beperkt tot de LST-curricula. Hij stond aan de basis van het 'Reizend DNA Lab Leiden' binnen welk kader door de jaren heen een groot aantal middelbare scholen in heel Nederland zijn bezocht en scholieren warm gemaakt zijn voor de schoonheid van de moleculaire biologie.

Vanaf 2012 was Mathieu directeur van het Junior Science Lab, en bouwde hij dit programma, waarbinnen scholieren kennis maken met de basisbeginselen van de chemie ('wat zijn moleculen, wat is DNA, wat is de chemie van het leven') uit tot wat het vandaag de dag is: meer dan 3000 leerlingen die de Gorlaeus-laboratoria jaarlijks bezoeken. Mathieu was actief lid en geruime tijd voorzitter van het Natuurwetenschappelijk Gezelschap Leiden.

Zijn sociale betrokkenheid toonde Mathieu met het door hem ontwikkelde onderwijsprogramma voor PABO-studenten, de weekend-bijbscholingslessen die hij voor kinderen uit sociaal zwakkere kringen heeft opgezet en de door hem georganiseerde wetenschapdag (2017) voor in Leiden gevestigde Syrische vluchtelingen.

Met het overlijden van Mathieu is ons een zeer gewaardeerd en geliefd collega, mentor en onderwijzer ontvallen. We wensen zijn achtergebleven familie, vrienden, collega's, studenten en leerlingen veel sterkte met het verwerken van dit grote verlies.

Het Leiden Institute of Chemistry (LIC)

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 23 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, 3havo. Nederlands, 2hbo, onderzoeksverslagen maken. *Engels, brugklas mavo-havo. *Nederlands, 2vmbo. *Engels, 5 havo. *Oefenen voor staatsexamen NT2, niveau 2. *Economie, 4havo. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Frans, Nederlands, Engels, brugklas mavo. Onderwijswinkel Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Te huur: kamer 15 vierkante meter in Zoetermeer, Nederland-laan, voor **vrouwelijke** student. Op 100 meter loopafstand van bus/treinstation Centrum West. Volledig gemeubileerd. Gezamenlijk gebruik van douche/badkamer, toilet. Keuken op afspraak. Huurprijs 340 € per maand. Geen inschrijving mogelijk op dit adres. Eerste betaling inclusief twee keer huur en 50 euro sleutelgeld en 50 euro borg. Inlichtingen en contact aazwaluwneest@casema.nl of tel. 0798890757 of 0612383642.

Woensdag 17 april Inloopconcert, Academiegebouw 13.00uur. **Jos van der Kooy, organist** van de Westerkerk in Amsterdam en de Gotische Zaal in 's-Gravenhage, speelt **Ritter en Bach**.

Toegang is vrij. <https://www.universiteitleiden.nl/dossiers/kunst-en-cultuur/universiteitsorgel1>

Het Humanitas **Maatjesproject voor jongeren** in Alphen aan den Rijn **zoekt vrijwilligers**. Het gaat om vriendschap, gezelligheid en vertrouwen. Daardoor kun je een jongere verder helpen! Het kan een leerzame ervaring zijn naast je studie. In mei start de introductie cursus voor nieuwe vrijwilligers. Wil je meer info, kijk op: www.humanitas-rijnland.nl

Werken in de UB, maar dan anders... **De UBL zoekt** voor de afdeling Publieksdiensten regelmatig **(student)medewerkers**. Heb je affiniteit met bibliotheekwerkzaamheden en wil je een bijdrage leveren aan het beheer van de collecties en studiezalen en aan de openstelling van de bibliotheek in (voornamelijk) de avond- en weekenddiensten? Ben je klantgericht, communicatief en accuraat? Ben je per direct beschikbaar en is in wisselend rooster werken voor jou geen probleem? Wij hebben een geschikte baan voor je. Kijk op de website van de universiteit bij de vacatures van de UB voor meer informatie.

Post-doc zoekt slaappleats voor één of twee nachten per week tegen een redelijke vergoeding. gertjanvandijk@hotmail.com

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Academische Agenda

Dhr. S.K. Upadhyaya hoopt op dinsdag 16 april om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Human-wildlife Interactions in Western Terai of Nepal'. Promotoren zijn prof.dr. G.R. de Snoo en prof.dr. H.H. de Jongh.
Mw. J. Wang hoopt op woensdag 17 april om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'China's industrial carbon emissions: Historical drivers at the regional and sectoral levels and projections in light of policy'. Promotor is prof.dr. A. Tukker.
Mw. N.A. Cassman hoopt op woensdag 17 april om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Impact of nitrogen fertilization on the soil microbiome and greenhouse gas emission'. Promotoren zijn prof.dr. J.A. van Veen en prof.dr. J. Raaijmakers.
Mw. M. van Pomerén hoopt op woens-

dag 17 april om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Through the magnifying glass'. Promotoren zijn prof.dr. W.J.G.M. Peijnenburg en prof. dr.ir. M.G. Vijver.
Mw. W.L. Jansen hoopt op woensdag 17 april om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Interpretations and Creative Adaptations of Longinus' Treatise On the Sublime in Early Modern Dutch Scholarship'. Promotor is prof.dr. C.A. van Eck.
Dhr. A.J. Smit hoopt op donderdag 18 april om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Genetic and methodological aspects of statin-induced lipid response'. Promotoren zijn prof.dr. J.W. Jukema en prof.dr. S. le Cessie.
Mw. M.G. Schouwenburg hoopt op donderdag 18 april om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'An integrated view on assuring quality for

multimodal therapy in oncologic care'. Promotoren zijn prof.dr. ir. J.J.M. van der Hoeven en prof.dr. R.A.E.M. Tollenaar.
Dhr. T.W. Breukel hoopt op donderdag 18 april om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is 'Tracing interactions in the indigenous Caribbean through a biological approach: Microwear and material culture across the historical divide (AD 1200-1600)'. Promotoren zijn prof.dr. C.L. Hofman en prof.dr. A.L. Van Gijn.
Mw. P.E.R. Spronk hoopt op donderdag 18 april om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Quality assurance in breast cancer care and breast implant surgery'. Promotor is prof.dr. R.A.E.M. Tollenaar.
Dhr. S.J. van der Wall hoopt op donderdag 18 april om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Venous and arterial thrombotic complications - solutions in clinical practice'. Promotor is prof. dr. M.V. Huisman.

Achtergrond

Ik schaam me om Brit te zijn

Onzekerheid over Brexit ergert de academische gemeenschap

De voortdurende onduidelijkheid over de Brexit leidt onder studenten en wetenschappers tot grote zorgen en woede. 'We hebben elkaars kennis hard nodig.'

DOOR VINCENT BONGERS, SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK EN SUSAN WICHGERS De Britse premier May wil de deadline voor een harde Brexit verschuiven van morgen, 12 april, naar 30 juni. De kans is groot dat ze uitstel krijgt van de EU-lidstaten, maar de vraag is tot wanneer. Intussen zitten studenten en wetenschappers in onzekerheid: wat betekent een eventuele Brexit voor hen?

'Onder lunchtijd is het vaak het hoofdonderwerp,' zegt Kenneth Duncan, die onderzoek doet naar de evolutie van sterrenstelsels en zwarte gaten. 'Iedereen vraagt zich af wat de impact zal zijn,' zegt Matthew Kenworthy, een Britse collega die onderzoek doet bij de Leidse Sterrewacht. 'Niet alleen landgenoten hier, maar ook mijn Nederlandse collega's. In het slechtste geval, een harde Brexit, kunnen Britse onderzoekers geen Europees onderzoeksgeld meer krijgen. Dat heeft dan ook gevolgen voor onderzoekers uit Nederland en andere landen, want bijvoorbeeld in de sterrenkunde wordt heel veel internationaal samengewerkt.' Duncan: 'Het is erg onduidelijk of andere partijen die financiering dan op zich nemen.' Verder zullen immigratieregels mogelijk worden verscherpt, waardoor minder wetenschappers naar het Verenigd Koninkrijk zullen vertrekken. Kenworthy: 'We hebben elkaars kennis hard nodig.'

Dat vertellen ook de hoogleraren in Oxford, zegt *Mare*-columnist Marit de Roij, die er na haar Leidse studies een vervolgmaster doet. 'Het gaat alleen nog maar over Brexit. Het lijkt het enige onderwerp te zijn, terwijl niemand precies weet waar 'ie over aan het praten is. Stiekem vind ik dat heel vermakelijk. Professoren delen continu Brexit-memes op sociale media omdat ook hen dit onderwerp zeer aan het hart gaat.'

Een Brexit kan enorme financiële gevolgen hebben voor studenten. Nu al kost een collegejaar 15.000 euro, dat kan met gemak het drievoudige worden. De Roij: 'De meeste studenten zullen dan niet meer komen.' Intussen probeert de universiteit van Oxford iedereen gerust te stellen. 'Er zijn regelmatig bijeenkomsten waar ze ons vertellen dat de kans klein is dat er gevolgen zijn voor buitenlandse studenten, maar dat ze geen garanties kunnen geven en hun best zullen doen te lobbyen bij de regering.' Ook organiseren studenten lezingen, waarvoor ze bekende politici uitnodigen om mee in debat te gaan. 'Laatst kwam Brexiteer Nigel Farage. Daar was veel animo voor.'

In Leiden is dat anders, vertelt de Britse Emily (25, wil niet met haar achternaam in de krant). Zij volgt hier een geschiedenis-master. De universiteit heeft, afgezien van informatie op haar website, niet actief contact gezocht met Britse studenten. 'Studenten zijn meer dan een nummer. Dat moet de universiteit inzien. Stel dat je achttien bent en net aan je bachelor begint zo ver van huis, dan heb je dat echt wel nodig.'

De Britse student Peter Banks (19, international studies) is blij met de afspraken die de universiteiten onderling hebben gemaakt. 'Britse en Europese universiteiten hebben vrijwel gelijk na het referendum blijvende samenwerking afgespro-

ken. Leiden werkt heel goed samen met de Universiteit van Edinburgh. Die verbanden blijven bestaan, al zullen ze wel snel opnieuw op papier moeten worden gezet.'

Banks is al van jongs af aan actief in de politiek, momenteel voor de Liberal Democrats-partij, en voerde campagne voor 'Remain'. 'Ik mocht zelf niet stemmen, want ik was toen pas zestien. Een van onze campagnevoerders was nog maar dertien. Er is voor deze ellende gekozen, maar ik schat dat 85 procent van mijn generatie in de EU wil blijven. Lukt dat niet, dan is welke-deal-dan ook echt veel beter dan een harde Brexit. Anders is de schade gigantisch: de meest onzekere situatie voor de Britten sinds de Tweede Wereldoorlog. Er ontstaat een enorm juridisch vacuüm, want Europese wetgeving valt weg. De pond zal van een klif donderen. Studenten die vanaf dat moment in bijvoorbeeld in Leiden willen studeren, moeten het instel-

lingscollegegeld betalen. Dat betekent: minder Britse studenten in de EU. De garanties rond het Erasmusprogramma vallen weg. Dat geldt ook voor Horizon 2020, het EU-subsidiefonds voor onderzoek en innovatie. Er zitten hier in Wijnhaven Britse wetenschappers die hun gevoelige onderzoek naar veiligheidsvraagstukken dan wellicht niet kunnen afronden.'

Ondanks alle onzekerheid is Kenworthy te spreken over de manier waarop de Nederlandse regering buitenlandse onderzoekers informeert. 'De IND en de regering zeggen hun best te doen zodat we hier kunnen blijven na een harde Brexit. Maar dat zou wel betekenen dat we geen EU-burgers meer zijn, en dat gaat ons een hoop geld kosten en papierwerk opleveren.' De Britse politici noemt hij 'lafaards' die uit angst voor electoraal verlies niet durven toe te geven dat er van een Brexit moet worden afgezien. 'Op

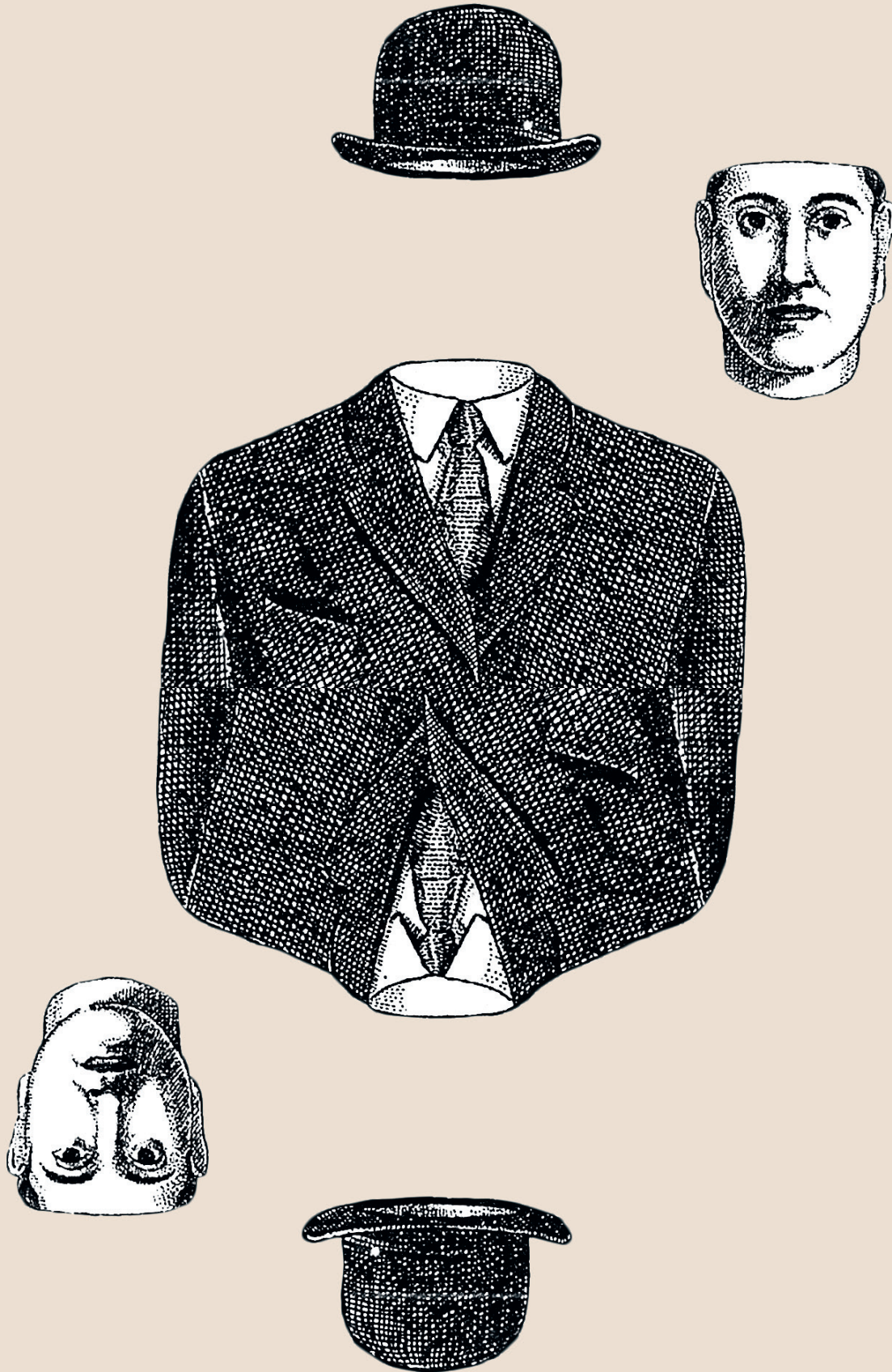
dit moment schaam ik me ervoor een Brit te zijn.'

Ook voor studenten is het een onzekere periode. Emily zou bijvoorbeeld graag willen weten of ze haar bijbaan in de kroeg kan behouden. 'Van de gemeente krijgen we gelukkig per post informatie over de stand van zaken, maar er is nu natuurlijk nog veel onduidelijk.'

Ze overweegt zelfs de Nederlandse nationaliteit aan te vragen na haar afstuderen volgend jaar. 'Voor de Brexit had ik daar nooit over nagedacht. Ik heb hier mijn leven opgebouwd, dus ik wil graag blijven.'

De Roij verwacht op tijd te kunnen afstuderen om te ontsnappen aan de eventuele misère. 'Ik studeer hier tot de zomer van 2020, dus dan ben ik al wel weg.'

Banks denkt dat 12 april 'zonder al te veel opwindings' voorbijgaat. 'Ik verwacht dat er uitstel komt van minstens een jaar. Maar ja, over een uur kan de situatie weer anders zijn.'

'De Britse politici zijn lafaards die niet durven toe te geven dat van een Brexit moet worden afgezien.'

071 - 527 ...

Verhalen van slaven

Nederland profiteerde meer dan tweehonderd jaar van de slavernij, maar doet net alsof het een ver-van-ons-bed-show is, vindt Valika Smeulders. De conservator van het Rijksmuseum vertelt maandag over haar zoektocht naar persoonlijke verhalen in de tijd van de slavernij.

Wat doet u als conservator van het Rijksmuseum?

'Tentoonstellingen over slavernij gaan vaak over de plantage-economie en over de overzeese tochten van bijvoorbeeld Afrika naar Amerika. Die verhalen zijn vaak onpersoonlijk. Voor de slavernijtentoonstelling van het Rijksmuseum, die in 2020 wordt getoond, ben ik op zoek naar de meer persoonlijke verhalen. Van de slaafgemaakte op de plantage tot de slavenhouder en van de eenvoudige bakker tot de mensen die de slavernij ontvluchtten.'

Want die kant van de medaille kennen we nog niet?

'De focus lag veel te lang op de economische geschiedenis. Ik wil juist de andere kant laten zien en het publiek dichterbij het menselijke verhaal brengen. Voor veel mensen is het slavernij-verleden een ver-van-het-bed-show. Dat willen we ontkrachten: het is een Nederlands systeem geweest dat 225 jaar lang heeft geduurd. Onze hele maatschappij is er eigenlijk op gebaseerd.'

Hoe vindt u die verhalen?

'Veel geschreven bronnen zijn eenzijdig, omdat die geschriften als administratieve ondersteuning dienden van de machthebbers. Dat zijn dus geen neutrale bronnen die maar een deel van het verhaal vertellen. Dat geldt ook voor de museale collecties, die afkomstig zijn van de elite. Naar verhalen van de slaven zelf moet je veel langer zoeken. Zij werden gedehumaniseerd en gezien als objecten: hen werd verboden een eigen cultuur te ontwikkelen en te leren lezen en schrijven. Daardoor konden ze zich moeilijk organiseren en konden de machthebbers hen onder de duim houden.'

'Maar als je heel goed zoekt in de archieven, dan kun je wel aan relevante informatie komen. Daarbij richt ik me vooral op orale geschiedenis en immaterieel erfgoed, zoals liederen, dans en de keuken. Zo komen we beter te weten hoe de mensen toen dachten. Maar het blijft lastig om in de huid van de anonieme massa te kruipen; zij die in de archieven staan, waren juist degenen die in opstand kwamen.'

Wordt hier veel onderzoek naar gedaan?

De slavernij begon in 1637 toen Nederland Fort Elmina veroverde in Ghana onder leiding van Johan Maurits van Nassau en het eindigt 225 jaar later als in 1863 de slavernij wordt afgeschaft. Dat is een enorm lange periode, terwijl nog maar weinig onderzoekers zich met deze periode bezighouden. Er is dus nog heel veel niet onderzocht. Maar mijn collega's en ik wisselen informatie uit en zorgen zo voor nieuwe narratieven.'

Gaat de verspreiding van die nieuwe inzichten u snel genoeg?

'Je zou graag willen dat het sneller gaat, maar het is positief dat er iets mee wordt gedaan. Door de verhitte debatten die er over het onderwerp worden gevoerd, merk je dat we meer oog voor elkaar moeten hebben en dat we meer kennis nodig hebben. We hebben niets aan een geromantiseerd verleden, daarvan leren we niet hoe we met elkaar moeten omgaan. Pas als we ook al die persoonlijke verhalen in beeld hebben, komen we tot een compleet beeld van het verleden.' **SvL**

Symposium Koloniaal Residu, de invloed van het Nederlandse koloniale verleden op het heden. Maandag 15 april, 19-21 uur, Lipsius 0.11, gratis toegang

I want to do more one day

Cleaner collects kilos of lost pens for schools in Sierra Leone

"I tell people here who walk around angry: you're so lucky! You were born here. Be cool." Photo by Taco van der Eb

Cleaner Lamin Sow keeps all the pens, glasses and notebooks he finds at the Law Faculty so he can hand them out in his native country, Sierra Leone. "It makes some people cry."

BY ANOUSHKA KLOOSTERMAN About ten cleaning trolleys are stored in the basement of the Kamerlingh Onnes Building: stainless steel contraptions with blue-green tubs filled with cloths and detergents.

If you take a better look, you'll see notebooks and a few cheap sunglasses stashed between the bottles of cleaning fluid. The trays at the bottom hold dozens of pens, markers and felt-tips.

Things cast carelessly aside here are given a new lease of life by cleaner Lamin Sow (34) in the country where he was born. Nearly every trolley has something.

"My colleagues know I need pens", he says. "I have lots more at home." He points to a corner of the basement, to a large pencil case on a ledge. "When

that's full, I put it in a plastic bag and take it home. Then I take it with me when I go to Africa. I'm allowed to take something like 23 kilos on the plane, but I don't need all that weight for my stuff, five shirts and five pairs of trousers, so I thought, what can I do? That's why I fill up my suitcase. I can't take very much anyway, because I can't afford the extra weight."

His haul consists mostly of pens, notebooks and sometimes the cotton bags the university hands out to new students. Once or twice, he's found an inhaler.

"They throw them away and I pick them up. Sometimes I buy paracetamol and other medicines. I once bought a hearing aid at Lidl for ten Euros. When I worked in the Lipsius Building, I got about forty bags at once. The receptionist gave me a whole pile of pens and a pair of glasses once. Sometimes, people leave things like that in the library. I take the glasses I find to villages. They're a real help to older people who can't see well. It makes some people cry."

Sow came to the Netherlands when he was sixteen, nineteen years ago.

Since then, he's worked at the university as a cleaner; the last eight he has spent working at the Kamerlingh Onnes where he is now a familiar face – people say hello all the time while we take his picture. "I'll have a lot of explaining to do tomorrow."

Sierra Leone has "the most beautiful beach in the world", he says. And it is very, very poor, he stresses at various times in the interview. "And when I say poor, remember Ebola and the rainfall we had a few years ago. Many people died."

In 2017, hundreds of people died when the capital Freetown was flooded with mud during the wet season. The Ebola outbreak that began in 2014 claimed nearly 4,000 lives. Sow grew up in Freetown with a civil war raging. The war, which started in 1991, killed fifty thousand victims until the UN decommissioned the troops in 2002.

"I can't explain it very well", says Sow, "but it was really, really awful. I never went to prison, but life was very hard, lots of violence." He pauses for a moment. "It's hard to talk about it."

"I'm one of the lucky ones. I'm here and I've got a job. I have three beautiful children. Sometimes I have as much as a thousand Euros in my pocket. But I come from a poor country and have had a hard life. I tell people here who walk around angry: you're so lucky! You were born here. Be cool."

Corruption is the biggest problem in Sierra Leone, according to Sow. "The country is rich, but corrupt. It spoils everything. People fill their own pockets with money. I went to Africa, gave the pens to an organisation and not a single child had received one a week later. That's when I thought, I'll see to it myself. I put the stuff in a box and go to the schools myself. They're so happy with them. You would never believe it unless you saw it with your own eyes."

He warns people who want to donate money: "I try to tell everyone: it's easy to help there, but some people just grab it for themselves."

One school has particularly caught his attention. "In Freetown, the capital, there are private schools and public schools. The public schools

are poor, so I try to visit them. Last time, I took some stuff to elementary schools outside the city, in Waterloo, and Sparrow, and Sussex. When I arrived, most of the children had nowhere to sit."

"I want to do more one day. In Waterloo, I always go to a school that is so poor, there are a hundred children in one class. There's plenty of land in Africa, but they don't have the funds to make the schools bigger. I do cleaning work here, so I don't have much, but if I had more, I would do more."

"I'm a rich man! I don't know whether you believe that. I can put money in my pocket, go to Africa and stay at a guest house. I'm a lucky man. When I retire, I'll go home and help those poor people. There are plenty of NGOs, I'll join one of them."

After the interview, he puts the pens he has collected in a bag from Hoogvliet. He's heading to Africa again in October.

"By the time September's here, I'll have collected lots and lots", he assures us. "My suitcase will be full of rubbish."

Deal or no deal? Studying after Brexit

Students from the United Kingdom who are studying in the Netherlands on "Brexit Day" will pay the statutory tuition fees but anyone who wants to go to Leiden following a hard Brexit will have to pay much higher institution tuition fees.

In Leiden, about two hundred Brits have started a degree course this ac-

ademic year.

"There are two things we want to discuss with the Board about the possible consequences of Brexit for students", said Nathanja van den Heuvel, a member of the PhD party PhDoc, at last week's University Council meeting.

"We've noticed, after talking to British students in Leiden, that they don't know how Brexit will affect

them and they're very worried about their situation."

"They're afraid that they will have to pay more than 10,000 Euros in tuition fees", agreed Viktor Blichfeldt, the student party DSP representative.

That fear is unfounded: British students who are already studying in Leiden will only have to pay the statutory tuition fees. "If there's a hard

Brexit, British students who start a degree programme will be treated as 'third-country nationals' students (people who don't come from somewhere in the EU - Ed.) and must pay the institution tuition fees", according to the university paper on tuition fees for 2020/2021. The institution tuition fees are much higher than the statutory tuition fees.

"It's crucial that students get that

information", Blichfeldt continued.

"The university could do more. Send the students in question an email. To be honest, information is not always easy to find on the university website."

"If the information on the website is not reaching the students, we need to communicate about communication too", said Van den Heuvel. **VB**

Het lijkt niks, maar zegt zoveel

Nico Dijkshoorn eert zijn muzikale helden

De Leidse schrijver en *De Wereld Draait Door*-huisdichter Nico Dijkshoorn speelt volgende week vrijdag met zijn band The Hank Five in Qbus. En hij nam stiekem Nederlandstalige liedjes op.

DOOR VINCENT BONGERS 'Ik zit ik al 35 jaar met Herman Klaassen in dit bandje. We waren allebei dienstweigeraar en werden te werk gesteld in de bibliotheek van Amstelveen. Dus dat was anderhalf jaar barcodes op boeken plakken, en dat soort gedoe. Herman bleek een heel goede jazzdrummer te zijn en ik speelde heel rudimentair elektrische gitaar. We hebben onze spullen in de bieb gezet en zijn in de pauzes gaan pielen in een hok. 'We zijn altijd muziek blijven maken. De laatste vijftien jaar met z'n drieën: bassist Fred van Klaveren kwam erbij. Uiteindelijk kwam ik met mijn kop op tv. Toen zijn we ook met de band het theater ingegaan, maar we wilden ook graag in kroegen en kleine zaaltjes blijven spelen. In het begin was onze muziek stevig, maar de laatste tijd begint er steeds meer country, soul en americana door te sijpelen. 'Het optreden in Qbus wordt een soort eerbetoon aan mijn muzikale helden. Lou Reed komt

voorbij. Ik weet nog niet welk nummer, wellicht "Rock 'n' Roll", van The Velvet Underground. Ik was veertien toen ik hem ontdekte: *Transformer* is een van de eerste platen die ik kocht. Laatst heb ik ook een boek met al zijn teksten aangeschaft. Dat gaat af en toe op schoot. Ook op papier blijven zijn teksten overeind.

'Jezus, wat is dat goed geschreven. Vaak is het iets simpels, bijvoorbeeld: "*I wanna play football for the coach.*" In één zin schetst hij het beeld van een jongen die eigenlijk juist helemaal geen football wil spelen, dat doet hij dan maar voor de trainer. Je weet meteen heel veel over die knul.

'Dat scheppen van een personage, dat spreekt mij als schrijver enorm aan. Het nummer "Sick Day" van The Fountains of Wayne gaat over een vrouw die in de trein op weg is naar haar saaie kantoorbaan en erover denkt zich ziek te melden. Dat doet ze uiteindelijk niet. Het lijkt nergens over te gaan, maar zegt zoveel.

'Net na Reeds dood, in 2013, zat ik met Joost Zwagerman bij de *De Wereld Draait Door*. Zwagerman zat te zeuren dat Reed zo lastig te interviewen was, dat het geen aardige man was. Daar werd ik een beetje pissig van. Als er nou een iemand was die zijn hele leven

lang goudeerlijk schreef over wat hem bezighield was het Reed wel. Luister naar de platen! Dan weet je haarfijn hoe hij de wereld zag.

'Dat heb ik toch veel minder met Ronnie Flex, om maar eens iemand te noemen. Dat is toch iemand die heel commercieel naar een bepaalde doelgroep toeschrijft. Ik zit al jaren tegen iedereen aan te ouwehoeren dat hiphoppers nooit eens in het hoofd van een ander kruipen. Het gaat altijd alleen maar over de persoon zelf. Maak bijvoorbeeld eens een tekst over iemand die op het punt staat om bijna uit het leven te stappen.

'Toen kreeg ik steeds vaker de reactie: "Schrijf dan zelf zulke liedjes." Nou, dat heb ik gedaan, en ik heb er drie in het geheim opgenomen met Tim Knol. Ik heb ze, maar laat ze aan niemand horen. Ik ben er wel trots op, en het zijn mooie liedjes, toch is er ook wel schaamte. Ik vind het eigenlijk niet te doen als ik in het Nederlands zing. Het wordt meteen cabaret: Paul van Vliet achter de piano. Iemand anders moet de liedjes nog maar eens een keer doen.

'Ik denk wel dat we er in Qbus eentje gaan spelen. Die plek voelt vertrouwd.'

Nico Dijkshoorn & The Hank Five Qbus, vrijdag 19 april, € 12

'In het Nederlands zingen wordt meteen cabaret.' Foto Lub Pasterkamp

Waarom ik mensen niet begrijp

Fotograaf pleit voor meer openheid, want iedereen heeft autisme

Door vast te leggen hoe hij de wereld ziet, hoopt fotograaf Ivo Ketelaar dat er meer openheid komt over autisme. Zijn foto's hangen nu in de Leidse bibliotheek. 'Ik heb gebak uitgedeeld toen ik mijn diagnose kreeg.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN 'Mijn naam is Ivo Ketelaar, ik ben 58, en ik heb het syndroom van Asperger. In 2011 kreeg ik de diagnose. Mijn vrouw en mijn twee kinderen hebben het ook. Dus we zijn een volledig gecertificeerd gezin.'

Pas nadat bij hun kinderen autisme werd vastgesteld, kregen Ketelaar en zijn vrouw zelf de diagnose. 'Mijn vrouw en ik dachten: wij willen met onze kinderen kunnen blijven praten, en als wij vinden dat zij een diagnose nodig hebben, dan wij ook. Gelijke monniken, gelijke kappen. Als ze tiener worden, kunnen we zeggen: we snappen het, wij hebben het ook meegemaakt. Vaak merk je bij jongeren die geen diagnose hebben, dat het op het vlak van communicatie misgaat. Als ze volwassen worden, ontstaat een soort boosheid naar de buitenwereld. Juist omdat het niet voldoende wordt onderkend dat niet alleen het kind het heeft, maar meer mensen in het gezin. Het is belangrijk dat er openheid komt over autisme, dat het makkelijk wordt om over te praten

'Koud/Alleen en koud in een hoek/Zo kan een autist zich voelen.'

en dat het geaccepteerd wordt in de hele samenleving. Want dat wordt het nog niet overal.'

'Ik heb gebak uitgedeeld, toen ik mijn diagnose kreeg. Dat hadden ze nog nooit meegemaakt. Natuurlijk was ik blij. Het is toch prachtig? Dat je weet hoe je in elkaar steekt, en waarom je niet snapt waarom mensen zo anders doen, en waarom ik ze niet begrijp. En waarom mag ik niet zijn zoals ik ben?'

Dat is ook de boodschap van zijn fotoserie *Hoe Kijkt Autisme*, die tevens is verzameld in een boek. De zwart-witfoto's die momenteel in de Leidse bibliotheek hangen, tonen hoe hij als autist de wereld ziet. Bij

een foto van een paal met elektriciteitsdraden, getiteld 'Netwerk', hangt het bijschrift: 'Netwerk/Verbanden leggen/Een autist kan verbindingen tussen onderwerpen zien/Dat is fijn en geeft inzicht, maar dan wel graag netjes.'

Andere foto's laten de eenzame kant zien. Bij een foto van een pony in het hoekje van een besneeuwd weiland, het hoofd omlaag, staat: 'Koud/Alleen en koud in een hoek/Zo kan een autist zich voelen/Je zoekt een plek waar je je nog prettig voelt.'

Zelf ervaart Ketelaar weinig negatieve kanten van zijn autisme. Maar het onbegrip in de samenleving maakt het vooral moeilijk ermee om

'Verbindingen zijn fijn en geven inzicht, maar dan wel graag netjes.'

te gaan. 'Ja, ik ben een autist, en ik heb er last van hoe ernaar gekeken wordt. Als mensen iets niet snappen, gaan ze dat automatisch van zich af duwen. Je hoort er niet bij. Je ziet ook vaak gebeuren, dat partners van mensen met autisme het niet accepteren, en dat huwelijken daardoor op de klippen lopen.'

Volgens Ketelaar hebben veel mensen wel enkele karaktereigenschappen die binnen het spectrum vallen. 'Iedereen heeft autisme. Als je het goed regelt voor iemand met autisme, regel je het eigenlijk goed voor iedereen. Mensen met autisme, zeker de jongeren, hebben een thermometerfunctie. Als zij ontploffen

of boos worden: kijk dan in de omgeving, want daar is dan vaak iets niet goed gegaan.'

Nog een voorbeeld: 'Neem de kantoorruimte. De meeste mensen hebben er een hekel aan, maar die kunnen zich vaak nog voegen. Mensen met autisme kunnen zoiets hebben van: nee, dat gaat te ver. Het gevolg kan zijn dat ze ontslagen worden, niet meer komen werken, of raar aangekeken worden omdat ze alleen in een kamertje zitten, en niet meegaan in de pauze. Daar moeten we vanaf.'

Ivo Ketelaar, *Hoe Kijkt Autisme*. Tot 24 april te zien in BplusC, de centrale bibliotheek van Leiden

Kamervragen

Foto Marc de Haan

Column

Silent disco

In heel uitzonderlijke gevallen stel ik mijn mening bij over dingen en ook afgelopen weekend was het weer raak. Zo ontdekte ik tijdens een kerkelijke bruiloft dat ik helemaal niet zulke gematigde opvattingen heb over een ruimtepapa die constant wordt verheerlijkt. Maar er is al veel te veel geschreven over het geloof en veel te weinig over disco. Dat brengt mij bij de tweede herziene mening, die over *silent disco*.

Omdat er te weinig over wordt geschreven, een summiere uitleg: de muziek komt dan niet uit boxen, maar uit draadloze koptelefoons. Daar zaten, dacht ik, vooral nadelen aan.

Ik was namelijk eerder naar zo'n silent disco geweest, op een bescheiden festival in het zuiden van het land. Het was in de zomer, buiten, je moest lang wachten voordat je een koptelefoon kreeg en als je eenmaal zo'n zwetrig exemplaar tot je beschikking had, was dat ook maar van korte duur want voor pils en plassen - toch onlosmakelijk aan elkaar verbonden - moest je je koptelefoon weer afgeven, je ding doen en dan begon het riedeltje weer opnieuw.

Goed, zaterdag was ik uitgenodigd voor een silent disco door een vriend die zelf zou draaien. Het zou plaatshebben in een cultuurhuis dat niet al te ver lopen was en bovendien kon het nooit erger zijn dan de twee uur durende mis van vrijdag, dus besloot ik te gaan.

Eenmaal aangekomen deed ik direct verscheidene ontdekkingen. "Cultuurhuis" betekent dat er ook mensen met een baret rondlopen en daar stel ik mijn mening nooit over bij: binnenshuis een baret dragen is verwerpelijk en zal altijd verwerpelijk zijn.

De tweede ontdekking was dat er niet één, maar drie dj's waren. Iedere dj had een eigen kanaal op de koptelefoon en als luisteraar kon je dus kiezen tussen drie kanalen, die elk weer een eigen kleur hadden. Luisterde je naar het eerste kanaal, dan werden de zijanten van de koptelefoon groen. Bij het tweede en derde kanaal hoorden respectievelijk rood en blauw. Dat ziet er geinig uit, maar nog veel belangrijker is dat je van andere mensen kunt zien voor welk lied zij hebben gekozen. Zo weet je precies voor welke mensen je wel en voor welke mensen je allerminst een drankje hoeft te halen.

Want dat drankjes halen kon daar, in tegenstelling tot op het festival, ook met de koptelefoon op. En daar bleef het niet bij: zowel het pilsen als het plassen kon met koptelefoon. Als je erover nadenkt - dat doe je op de avond zelf sowieso niet - een tikkeltje goor, maar het maakt het wachten in de rij voor een beschikbaar toilet aanzienlijk gezelliger. Bovendien kom je eenmaal zittend niet tot de gebruikelijke zelfreflectieve inkeer omdat het geluid niet zo dof op de achtergrond speelt.

Silent disco is, bij nader inzien, zo slecht nog niet.

FEMKE BLOMMAERT is student taalwetenschap

‘Even niet op mijn hoofd slaan’

Lauren Savelsbergh (20, international relations and organisations)

Huis: Rap51 (Rapenburg)
Kamer: 15 m²
Huur: 300
Aantal bewoners: 17

Zo, wat een trappen.

‘Ik woon op de derde verdieping. Op wasdag is het echt raak, want de wasmachine staat beneden. We wonen met 17 meiden van Augustinus, Quintus en Minerva en een kat: Perry Rachid.’

Aan UB-gezelschap geen gebrek dus.
‘In de UB zie je mij echt niet, die vind ik onwijs lelijk. En die hele cultuur van gezien en gezien worden hoeft ook niet van mij. Ik vind Den Haag echt *amazing*. Er zijn alleen maar internationals en *nobody gives a fuck* hoe je eruit ziet en wat je doet.’

Waar komt die voorliefde voor inter-

nationals vandaan?

‘Vanaf mijn elfde heb ik heel veel internationale kampen gedaan. Die zijn na de Tweede Wereldoorlog opgezet met het idee dat kinderen van verschillende culturen en geloven die op jonge leeftijd met elkaar leren communiceren, op latere leeftijd veel meer begrip hebben voor anderen. Dus meer wereldvrede en minder oorlog. Ik ben er heilig van overtuigd dat het werkt.’

Hoe kom je aan die legertas?

‘Die heb ik van mijn vader. Hij werkt bij defensie en wordt per direct overgeplaatst naar Curaçao vanwege de toestand in Venezuela. Mijn ouders gaan dus emigreren. Zelf zou ik graag *Defensivity College* doen, een bijbaan bij defensie op het gebied van jouw studie. Uitgezonden worden naar een ander land, dat zou ik mezelf wel zien doen.’

Op je roze deur staat dat je de nieuwe vrouwelijke Mohammed Ali bent.

‘Dat hebben mijn huisgenoten opgeschreven, omdat ik aan boksen doe. Afgelopen zomer heb ik twee maanden in Noord-Thailand *“muay thai”* gedaan, dat is kickboksen met niet alleen armen en benen, maar ook de ellebogen.

‘De Thaise trainers spraken geen Engels, behalve: *“knee”, “elbow”* en *“punch”*. Van zeven tot negen in de ochtend had ik training en ‘s middags weer van vier tot zes.

‘Tussendoor ging ik naar het dorp met de tuktuk of een scootertje, of ik ging chillen. Het was *in the middle of nowhere* maar ik heb daar echt de tijd van mijn leven gehad. Daar heb ik deze bokshandschoenen gekocht.’

En dat roze touw?

‘Dat is bandage voor om je polsen en

handen zodat je de knokkels niet kapot slaat. Ik wil echt een beetje rammen als ik ga trainen. Ik zit nu bij boksschool Team Atlas en heb daar echt leren sparren. Ik doe nu eigenlijk alleen nog kickboksen. Ik vind het leuk dat het een *full-body workout* is.’

Vind je het niet zonde van al het studeren?

‘Als ik tentamens heb, dan zeg ik: “Jongens, even niet op mijn hoofd slaan.” Dat ik niet met hoofdpijn mijn tentamen inga. Bij boksen is wederzijds respect heel belangrijk. Acht van de tien keer gaat het goed en is een sparpartij echt leuk. Ik zou het gaaf vinden om een echte wedstrijd te doen, maar dan moet ik wel heel hard trainen. En mijn moeder zou het niet leuk vinden.’

DOOR VERA ARNTZEN

Bandirah

